Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Телефон: HEnderson 4-0807, 4-0237
Тел. УНС.: HEnderson 4-1916

РІК LXII — Ч. 48. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 12-го БЕРЕЗНЯ 1954. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, MARCH 12, 1954. No. 48. VOL. LXII.

ПРЕЗИДЕНТ АЙЗЕНГАВЕР ЗА ЄДНІСТЬ ПАРТІЇ

ВІН ХВАЛИТЬ ФЛЕНДЕРСА ЗА ТЕ, ЩО ВИСТУПИВ ПРОТИ МекКАРТІ; ЦЕ НОНСЕНС — НАЗИВАТИ МекКАРТІ „ПОЛОВИНОЮ ПАРТІЇ"; ЗДА НЕ ПОЧНУТЬ ВІЙНИ БЕЗ ПОПЕРЕДНЬОЇ ЗГОДИ КОНГРЕСУ; ОБОРОНА КРАЇНИ — НАЙКРАЩА, ЯКА ТІЛЬКИ МОЖЕ БУТИ; ВІН ЗА ТИМ, ЩОБ ОКРЕМО ПОЛАГОДЖУВАТИ СПРАВУ ГАВАЇВ І АЛЯСКИ.

Вашингтон. — Президент Айзенгавер на пресовій конференції заявив, що він погоджується з сенатором Е. Флендерсом, який обвинувачував сенатора Джозефа Р. МекКарті в розбиванні Республіканської Партії. Президент Айзенгавер сказав, що сен. Флендерс заслужився для партії тим, що вказав на небезпеку партійного розбиття і на те, що особисті амбіції можуть зрости до такої міри, що загрожуватимуть здійсненню програми уряду. Айзенгавер вважає, що радіові й телевізійні станції виявили чесність та відповідальність за свою працю, коли погодилися відступити Республіканській Партії той самий час на відповідь Адлаєві Стівенсонові, який дано було переможеному демократичному кандидатові на президента. На думку Айзенгавера, вистачить, коли від республіканців відповідатиме віце-президент Річард М. Ніксон. Президент назвав „нонсенсом" твердження Стівенса про те, що Республіканська Партія складається з двох половин— Айзенгавера і МекКарті. Він заявив, що не читав усієї промови сенатора Флендерса, але те, що знає із неї про небезпеку партійного розбиття — заслуговує на повне признання. В справі призначення віце-президента Ніксона як особи, що має відповідати Стівенсонові, Айзенгавер заявив, що він брав участь у тих зборах, де призначувано Ніксона на цю ролю. Айзенгавер підкреслював, що на його думку, негативні речі ніколи не приносять щастя людям, а тому він рекомендує лише такий поступовий підхід до господарського і духового розвитку, який приніс би добро американцям. Відповідаючи на Стівенсонову критику оборонної програми — президент твердив, що, згідно з його довгорічним військовим досвідом, теперішня програма уряду найкраща, яка тільки може бути. Айзенгавер сказав, що він дбає про безпеку країни так серйозно, як кожна інша жива істота в ЗДА. Все робиться для оборони, казав президент, але про те не говориться демагогічно. Президент ще раз повторив давніше висловлену думку, що не можна розбудовувати оборону ЗДА до якоїсь, наперед визначеної висоти, а треба дбати про оборону постійно, згідно з вимогами господарського життя, навіть якби це мало тривати так довго, як життя теперішнього покоління. Мусимо робити це так, сказав президент, щоб вільний світ міг нормально жити, бо ж „ми маємо його розбудувати". В справі податкової політики президент заявив, що він найближчого тижня промовлятиме через радіо й телевізію, щоб вияснити становище своєї адміністрації. Він обіцяв це зробити „не формально", але так просто, як це тільки можливо. Президент став в обороні бувших американських вояків, які перебували в комуністичному полоні і під фізичними та моральними тортурами комуністів склали неправдиві заяви. На думку президента, мало хто зміг би витримати в цих умовах. Президент запевнив журналістів, що ЗДА не вмішаються у війну в Індо-Китаї, хібащо Конгрес виповів би війну. Один журналіст запитав Айзенгавера, що зробили б ЗДА, коли б котрийсь американський технік був убитий або взятий у полон в Індо-Китаї. Президент виразно підкреслив, що без порозуміння з Конгресом він саме не вирішував би цієї справи. Президент підтримує сенатський республіканський провід, який вважає, що справу надання права стейту Гаваям і Алясці треба вирішувати окремо. Демократичні сенатори узалежнюють надання права стейту Гаваям від надання того самого права Алясці.

Д-Р СТЕПАН ВИТВИЦЬКИЙ ОБРАНИЙ НА ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ НА ВИГНАННІ

У МЮНХЕНІ, В НІМЕЧЧИНІ, ВІДКРИТО ТРЕТЮ СЕСІЮ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ; ІВАН БАГРЯНИЙ ПРОВОДИТЬ НАРАДАМИ; ПОМІТНЕ ЗАІНТЕРЕСУВАННЯ СЕСІЄЮ СЕРЕД СВОЇХ І ЧУЖИХ

Мюнхен, Німеччина. — Д-р Степан Витвицький, раніше голова Виконного Органу УНРади та його представник у ЗДА, був обраний головою Української Національної Ради в першому дні нарад її 3-ої сесії, яка почалася в дні 6-го березня ц. р. в Мюнхені, і тим самим, на підставі 22-го параграфу Тимчасового Закону про реорганізацію Державного Центру, автоматично став головою Держави, з титулом, правами і обов'язками Президента Української Народної Республіки. Д-р Степан Витвицький був єдиним кандидатом на цей відповідальний пост і його вибір відбувся одноголосно.

Перебіг першого дня III-ої Сесії УНРади

Українське Інформаційне Бюро в Мюнхені подає такі інформації про перебіг першого дня 3-ої Сесії Української Національної Ради, в якому д-р Степан Витвицький був обраний на Президента УНР:

Дня 6 березня ц. р. о год. 14, в залі Кельнінгґайм, в Мюнхені, відбулося святочне відкриття III-ої Сесії Української Національної Ради. Велика і простора заля була майже переповнена гістьми — українськими і чужинцями. Серед чужинців ми зауважили представників Американського Комітету Визволення від Большевизму, пп. Діза з дружиною і Кейца. — Крім того від приятельських українцям народів були: д-р Ороіс (Азербайджан), Берді Мурат (Туркестан), Айтуган (Ідель-Урал). З українських гостей був ректор УВУ проф. Мірчук, директор ЗУАДК М. Родик, голова СУЖУ д-р Коновалець, полк. А. Мельник ген. Вовк, голова СУВ полк. Татарський, проф. Бакало, Пані Президентова Марія Лівицька, повне представництво Української Апостольської Візитатури на чолі з ген. Вікарієм о. Голинським: Церковного Управління УАЦП на чолі з Головою о. протоієреєм Палладієм Дубицьким і о. прот. Луговенком. Від УТГІ був ректор проф. Савіцький, проф. Вакуленко та доц. Пеленський, представництво організованого українського жіноцтва, на чолі з Головою ОУЖ пані Павловською, як також представництво СУВІ на чолі з головою І. Неболою, лідер СЗСУ-СП п. В. Доленко, голова СКТСУ — д-р Прокопчук та голова Сел. Спілки — проф. Архипенко. Представником ВУАН був проф. д-р В. Плющ. Приїхало також чимало представників українського організованого громадянства зпоза Німеччини, як, напр., інж. Кішка з Еспанії, п. Левко з Бельгії, М. Ковальський з Франції та багато інших. Дуже численно була заступлена вся українська преса.

О год. 14 і 15 хв. Виконуючий Обов'язки Голови УНРади І. П. Багряний відкрив III Сесію Української Національної Ради, сконстатувавши, що на залі з 30 членів УНРади є присутніх 28. Відкриваючи III Сесію, п. І. Багряний виголосив відповідну промову, в якій закликав до єдности і праці для добра спільних державницьких ідеалів. Він відчитав теж довгу листу болючих втрат, що їх зазнав український нарід, похоронивши на чужині цілий ряд найчільніших борців за волю України, між ними президента Андрія Лівицького, голову Національної Ради Бориса Іваницького, двох голів Виконного Органу, колишнього останнього прем'єра уряду Української Народної Республіки на рідних землях Ісаака Мазепи й д-ра Степана Барана й кількох членів УНРади, із них останній — проф. Іван Дубинець, що помер в минулому місяці в ЗДА. Пам'ять всіх отих діячів - патріотів вшановано вставанням з місць і короткою мовчанкою. Після того коротку промову виголосив голова Виконного Органу, д-р Степан Витвицький, згадавши про умови, в яких приходиться діяти урядові УНР на еміґрації.

Заступник Голови Української Національної Ради інж. О. Бойдуник зачитав привітання, що наспіли з нагоди III Сесії Укр. Нац. Ради, від Владик, Митрополита Нікапора і Архиєпископа Івана Бучка, Америк. Комітету Визволення від Большевизму, Англо - Українського Товариства, від Представництва Ідель Уральського народу, від представників Грузинського Державного Центру — пп. Ґеґечкорі, Цінцінадзе, від Українського Конгресового Комітету, Комітету Українців Канади, ОУН (полк. Мельник), ДОБРУС, УНДС в ЗДА, Леґіону ім. Симона Петлюри, ЦК УРДП, УВАН, Матірного Союзу Українок, УНГА в Німеччині, ЦПУЕН, Союзу Українських Пластунів, Союзу Студентів, ген. Загродського (ЗДА), ген. Удовиченка та ще від багатьох організацій та поодиноких осіб.

Член Вик. Органу д-р М. Хробак, зачитав листу приявних членів УНРади і нові члени складали на руки Голови Сесії п. І. Багряного присягу. Під час присяги всі присутні стояли.

Наступною точкою праці першого дня III Сесії Української Національної Ради, і найголовнішою, були вибори Голови Української На-

(Закінчення на стор. 6)

БУЛҐАНІН І ВОРОШИЛОВ ЗНОВУ ПОГРОЖУЮТЬ ЧЕРВОНОЮ АРМІЄЮ

СОВЄТСЬКИЙ МІНІСТЕР ВІЙСЬКОВИХ СПРАВ ЗАПЕВНЯЄ, ЩО „ІМПЕРІЯЛІСТИ" ПІДГОТОВЛЯЮТЬ ВІЙНУ ПРОТИ „НАРОДНИХ ДЕМОКРАТІЙ"

Москва. — „Імперіялістичні сили з З'єдиненими Державами у проводі одверто ведуть політику підготовлювання війни проти нас і народних демократій" — сказав маршал Булґанін, совєтський міністер військових справ, у своїй „виборчій" промові в Москві, що її він виголосив, як кандидат до Верховного Совєту. Ці „вибори" відбудуться в найближчу неділю. Булґанін знову погрожував світові збройною силою Совєтів, про яку казав, що вона вивінувана наймодернішою зброєю, включно з найновішими літаками. Булґанін головно клав натиск на сильно розбудоване совєтське летунство і технічні винаходи в ділянці збросння. У тому самому тоні промовляв в Ленінґраді маршал Ворошилов, теперішній формальний голова Верховного Совєту. Ворошилов особливо хвалився, що „совєтські вчені" розгадали таємницю атомової енерґії і віддали її до розпорядження „совєтського народу" для оборони від ворогів, — але не згадав ні словом про комуністичних шпигів, яким єдино Совєти завдячують те, що мають атомову зброю. Ворошилов так само підкреслював величезний і щораз дальший поступ совєтської воєнної техніки, всі винаходи якої негайно використовуться для скріплення збройної сили. Ворошилов прославляв боєздатність всіх трьох головних родів совєтських збройних сил, виставляючи летунство на першому місці, перед наземними й морськими силами. Ворошилов нападав на ЗДА, заявляючи, що „факти показують з очевидною ясністю, що З'єдинені Держави й інші імперіялістичні країни виготовляють воєнні пляни проти Совєтськ. бльоку". Совєти, сказав він, „не повинні рахувати на велетенські джерела матеріялів, що їх розтрачають імперіялісти, та дивитися на більйони, що їх імперіялісти видають на збросння, щоб нас ними залякати". Але, мовляв, так само „не можна рахувати на людяність імперіялістів", які виробляють зброю для масового винищування людей. Після смерти Сталіна, „деякі міжнародні реакційні кола думали, що Москва неминуче спиниться у важкій ситуації, але вони вже переконалися, що їх сподівання не здійснилися". Всі ці промови — як коментують закордонні кореспонденти, — мають закріпити на Заході переконання про велику силу Совєтів.

Палата Репрезентантів прийняла закон про зменшення податків від продажу

Вашингтон. — Палата Репрезентантів більшістю 411 до 3 голосів прийняла закон, яким зменшується майже наполовину податки від продажу деяких так зв. „люксусових" товарів. Тепер Сенат розпочинає наради над законом про ці податки. Демократичні конгресмени пропонували збільшити звільнювану від оподаткування суму на 100 долярів від особи, так що вона становила б не 600, а 700 долярів. Під час загального голосування над податковим законом, вони зажадають цю справу передати знову до Комісії Способів і Метод, де її вже раз відкинула республіканська більшість. Республіканські провідники просили през. Айзенгавера, щоб він через радіо й телевізію обороняв свою податкову програму, головним чином проти пропонованого демократами внеску про збільшення суми, звільнюваної від оподаткування. Президент звернеться до народу в цій справі у найближчий понеділок через радіостанції між 9 і 10 годиною ввечорі. Якщо сума, звільнювана від оподаткування буде збільшена на 100 долярів, то державна скарбниця втрачатиме річно коло 2,400,000,000 долярів, і це збільшуватиме державний дефіцит на таку саму суму, бо нових податків не проєктується. Згідно з прийнятим законом, всі податки від продажу товарів, вищі за 10 відсотків вартости товару, мають бути зменшені до 10 відсотків. Будуть зменшені податки від продажу таких товарів: футер, біжутерії, валізок і ручних торбинок, косметики, фотографічних матеріялів, театральних білетів, харчів і напитків у кабаретах, електричних лямп, членських білетів у клюбах та податки за користування депозитними сховками. Але продовжено ще на один рік дотеперішні податки від продажу таких товарів, як алькогольні напої, тютюн і ґазоліна.

МАРІО ШЕЛЬБУ ЗАТВЕРДЖЕНО, ЯК НОВОГО ПРЕМ'ЄРА ІТАЛІЇ

Рим. — Нижча палата Італійського парляменту схвалила програмову заяву прем'єра Маріо Шельби більшістю 300 голосів „за" на 283 „проти", і таким чином уряд Шельби дістав формальне затвердження. 26. лютого сенат висловив йому ‚вотум довір'я' 123 голосами проти 110. Цей уряд спирається на партіях італійського „центру", а саме — християнських демократів, лібералів, правих соціялістів і республіканців. Проти нього — крайні праві (неофашисти та монархісти) і крайні ліві (ліві соціялісти та комуністи). Промову Шельби раз-у-раз переривали комуністи, обкидаючи його лайливими словами. Шельба виступив дуже гостро проти комуністів, заявляючи, що він відкидає всяку думку про замирення з ними. Він заповів дальшу тісну співпрацю Італії з державами Північно-Атлантійського Пакту і заявив, що „в найкоротшому часі" подасть парляментові пакт Европейської Оборонної Спільноти для ратифікації. Він кепкував з комуністів, що вони, мовляв, пророкували для Італії всі нещастя від НАТО, а тимчасом НАТО святкує вже своє 5-річне існування. Те саме, сказав Шельба, буде з пактом Оборонної Спільноти. Коли він заповів святкування в цьому році 10-ліття визволення Італії західніми альянтськими військами, нео-фашисти почали кричати, що американський десант в Італії був „інвазією". Наприкінці засідання вибухла така гостра суперечка між крайнім правим і крайнім лівим крилами парляменту, що мусіла втручатися парляментарна сторожа, щоб не прийшло до бійки.

Доллес заповідає тіснішу господарську співпрацю з країнами Південної Америки

Каракас, Венесуеля. — Державний секретар Дж. Ф. Доллес заявив, що З'єдинені Держави готові тісніше співпрацювати з державами Південної Америки в господарській ділянці. На цю тему він виголосив промову на Економічній комісії 10-ої Міжамериканської конференції, що відбувається в столиці Венесуелі — Каракасі. Доллес говорив про конечність підвищення життєвого рівня всіх людей у вільному світі не тому, що це найкращий засіб проти комуністичних впливів, а тому, що це природне право людини. Він визнав, що в дотеперішніх господарських взаєминах між Північною і Південною Америкою не все в порядку і заявив в імені адміністрації ЗДА готовість передискутувати ці справи під кутом покращання і затіснення господарських взаємин. Зараз після Доллеса промовляв Самуель Во, асистент державного секретаря для економічних справ, який запропонував відбути в цій справі окрему господарську конференцію у Вашинґтоні. Ця пропозиція була несподіванкою для присутніх, але вони зрозуміли її, як бажання переговорювати про економічні справи у гурті господарських фахівців. Найбільше була оплескувана та частина промови Доллеса, в якій він говорив, що З'єдиненим Державам залежить на добрих не тільки політичних, але й економічних взаєминах з усіми країнами американського континенту. Зокрема Доллес запевнив делеґатів, що не треба боятися марева депресії в ЗДА.

МекКарті й Вилсон погодилися в справі боротьби проти комуністів в армії

Вашинґтон. — Секретар оборони Чарлз А. Вилсон і сенатор Джозеф МекКарті у двогодинній розмові під час обіду в Пентаґоні, де МекКарті був гостем Вилсона, порозумілися в справі боротьби проти комуністів в армії. Секретар армії Стівенс не був при цьому присутній, бо залишив Пентаґон раніше, заявивши, що службові справи не дозволять йому на розмову з МекКарті. Розмова МекКарті з Вилсоном відбувалася в приязній атмосфері. МекКарті заявив, що „Віллі бореться з комунізмом довше від нього". Вилсон давніше був заявив, що це „нісенітниця твердити, що армія випещує в своїх рядах комуністів", а сенатор МекКарті після того був сказав, що 99 або й більше відсотків всіх старшин і вояків армії — це льояльні громадяни ЗДА. Обидва погодилися на тому, що треба очистити армію „від гнилих яблук". Вилсон заявив, що він прийшов до Вашинґтону не на те, щоб сперечатися. 11 березня МекКарті через стацію Мючуел Бродкестінґ Систем відповідатиме бувшому демократичному кандидатові на президента Адлейові Стівенсонові та сенаторові Флендерсосі. Він і надалі домагається, щоб ті дві станції, через які промовляв Стівенсон, дали йому той самий час на відповідь.

Пропонують два протикомуністичні закони в Тексасі

Остін, Тексас. — Стейтова Індустріяльна Комісія пропонує ухвалити два нові протикомуністичні закони, щоб не допустити до комуністичної діяльности в цьому стейті, але вона не погоджується з губернатором Алланом Шіверсом, який заявився за смертною карою для комуністів. Один із цих законів пропонує поставити комуністичну партію поза законом і приналежність до цієї партії вважати злочином, бо вона змагає до того, щоб насильством змінити теперішню форму влади. Інший законопроєкт пропонує створення п'ятичленної комісії, яка мала б право вести слідство проти осіб, або організацій, які вважається за підривні або щодо яких існує сумнів в їх нельояльності до ЗДА. Обидва закони передбачають грошову кару в висоті до 20,000 долярів та кару ув'язнення від 2 до 20 років, або обидві кари разом. Цю індустріяльну комісію покликав до життя губернатор Шіверс щоб вона виготовила йому звіт про здогадні комуністичні впливи в деяких робітничих спілках у стейті Тексас. Сам губернатор Шіверс заявився за карою смерти для тих комуністів, яких суд присяжних визнає за дійсних членів комуністичної партії та оцінить їхню діяльність як „поважний злочин".

УКРАЇНЦІ В АМЕРИКАНСЬКИХ ЗБРОЙНИХ СИЛАХ СТАЮТЬ ГРОМАДЯНАМИ ЗДА

Аґенція ‚Асошіейтед Прес" повідомила з Франкфурту, Німеччина, що там у дні 9-го березня 104 вояки американських збройних сил з 34 країн перейшли натуралізаційні формальності і стали громадянами З'єдинених Держав. З цих вояків 28 походять з країн за залізною заслоною. Хоч в повідомленні не згадано цих країн, проте спеціяльно вирізнено Україну, кажучи, що деякі з тих вояків походили із Совєтської України. Як уже раніше повідомлено, теж між „цивільними" українцями, які після другої світової війни прибули до цієї країни, продовжується масова натуралізаційна акція. У випадку тих, що служать в американських збройних силах, надуралізаційна процедура настільки полегшена, що їм наполовину скорочено вимаганий час 5-літнього побуту в цій країні.

Комінформ закликає до революції в Бразилії

Комуністичне Інформаційне Бюро, в скороченні Комінформ, що є фактично зв'язковим органом всіх комуністичних держав, у своєму офіційному часописі, видаваному в Букарешті, одверто закликав до переведення в Бразилії комуністичної революції, — інформує в статті на цю тему коментатор совєтських справ в „Ню Йорк Таймсі", Ґаррі Шворц. Комуністична революція в Бразилії повинна — закликає Комінформ — скинути теперішній режим президента Варґаса й викоренити впливи З'єдинених Держав. Орган Комінформу докладно формулює програму, що її мала б перевести комуністична революція в Бразилії. Шворц звертає увагу, що це комуністичне проголошення опубліковано якраз напередодні 10-ої Памамериканської конференції, яка ще відбувається в столиці Венесуелі Каракасі, і дає наявний доказ підривного характеру комуністичних партій в країнах Південної Америки.

В АМЕРИЦІ

● **Президент Айзенгавер** любить смажити волові котлети на віддаші Білого Дому. Він робить це в малецькій печі, в якій палить дерев'яними трісками, подібно як це робить над річкою, коли смажить пструги, або на полюванні з перепелицями. Секретар Білого Дому Гаґерті заявив, що не можна переконати президента, щоб він залишив цю свою приємність.

● **Люблять розводитися** не тільки діти бувшого президента Рузвелта, але й його 23-річний внук, син Рузвелтової доньки Анни та її першого чоловіка, що хоче розвестися з своєю 25-річною жінкою, дівоче прізвище якої Робін Едвардс. Внук Рузвелта Куртіс Рузвелт та його дружина не поїдуть до Мехіка, куди передано справу про розвід, бо за них діють перед мехіканським судом їхні адвокати.

● **Мільйон американських залізничників** домагаються права на вільний переїзд по всіх залізничних лініях ЗДА. Таке право мали вони перед другою світовою війною, під час якої, з огляду на транспортові труднощі, цей привілей їм відібрано. Тоді безплатно могли їздити залізничники, затруднені більше як 5 років.

● **Голова порторіканської** націоналістичної партії в Ню Йорку Хуліо Ґандія, за порадою свого адвоката, зголосився до поліції, яка його розшукувала після атентату на Конґрес. Він заявив, що його партія не має жадних зв'язків із комуністами.

● **Відділ мехіканського** війська знищив протиурядову банду, яка підтримувала бувшого кандидата на президента генерала Міґуеля Генрікеза Ґузмана. Ця банда напала була на одне містечко і урядове військо звело з нею чотирогодинний бій, в якому згинули одинадцять бандитів.

Бравнелл домагається злагіднення закону про депортацію

Вашинґтон. — Генеральний прокуратор — Герберт Бравнелл вніс проєкт про злагіднення закону про іміґрацію. Згідно з цим проєктом чужинець, що його Уряд Іміґрації й Натуралізації хоче депортувати, має право звернутися до суду, який повинен розглянути наказ про депортацію. Досі чужинець мав таке право тільки в тому разі, коли його заарештовано, і він — як громадянин ЗДА, мав право покликатися на „габеас корпус". Бравнелл звернувся з відповідними письмами до віце-президента Річарда М. Ніксона, як провідника Сенату, і Джозефа В. Мартина — провідника Палати Репрезентантів, в яких заявив, що багато суддів і адвокатів, а також урядовців департаменту справедливости, погоджуються з тим, що чужинець, якого хочуть депортувати, повинен мати право звернутися до суду з просьбою переглянути наказ про його депортацію. Досі суд міг вирішувати тільки те, чи правні заходи Уряду Іміґрації й Натуралізації є правильні, і не міг входити в мерітум самої справи.

Перший концерт в честь Шевченка на території Ню Йорку

Бруклин (Савт). — Перший цьогорічний Шевченківський концерт на території Великого Ню Йорку відбувся в Савт Бруклині, в громаді при церкві св. Миколая, в неділю 7 березня ввечері при добре виповненій церковній залі, при 19 вул. Програму виповнили такі сили: мішаний квартет в супроводі бандур під керівництвом Р. Левицького, два виступи, перший з співами до слів Шевченка, другий — стрілецькі пісні, разом десять пісень. — Сопранова солістка Кобрин-Кокольська, при фортепіяновім супроводі Лесі Вахнянин, відспівала низку мелодій до слів Шевченка. Промову виголосив д-р Богдан Макарушка. Христя Макарушка віддеклямувала уривок з „Гайдамаків", по-українськи, а Єлисавета Кудлак „До Основ'яненка", по-англійськи. Свято почалося американським, а закінчилося українським гимнами. Настрій був не тільки святочний, але й чуттєво-сердешний з уваги на вміло виведені пункти програми.

В СВІТІ

● **У Туреччині прийнято** пресовий закон, який погрожує важкими карами в'язниці і грошей за писання статтей, „які можуть завдати шкоди політичному чи фінансовому престижеві держави", або „втручаються у приватне життя громадянина". Хоч речник уряду запевнив, що турецька преса й надалі матиме право вільно критикувати уряд, проте її свобода, безумовно, звужена. 301 посол голосував „за і лише 32 „проти" цього закону.

● **Між Єгиптом,** з одного боку, і Румунією та Совєтським Союзом, з другого, підписано договір про товарообмін. Єгипет має одержати 350,000 тон нафти і бензини нижче від світової ринкової ціни, а названі комуністичні держави на цю ж суму мають закупинти єгипетського полотна. Вся трансакція становитиме $8,650,000.

● **У Гонолюлю, на Гаваях,** два американські моряки вибрались човном на нічну прогулянку по морі. Їх захопила буря, і вони чотири дні провели серед розгойданих хвиль. Коли морський гелікоптер відшукав їх і знизився над човном, моряки закричали: „З нами все в порядку!"

● **У Східньому Берліні** випущено на волю 37-літнього шведа Альберта Кінберґа, який силою хотів був вдертися до совєтської амбасади, щоб запропонувати Молотову власний проєкт, як завести мир у світі. Його відсилали до кількох шпиталів, і всюди признавали, що він несповна розуму.

● **У місті Брізбейн в Австралії** 400,000 мешканців вітали на вулицях королеву Єлисавету II. В дні її приїзду панувала неймовірна спека, як повідомляють газети, й ні один мужчина не мав на собі піджака.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	5.25	Six months	5.25
На три місяці	2.75	Three months	2.75

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

СТРАХ ПЕРЕД ЖЕНЕВСЬКОЮ КОНФЕРЕНЦІЄЮ

Чим ближче до конференції в Женеві, яка має початись 26 квітня, тим більший песимізм, а то навіть і переляк, огортає тих, що добре визнаються на кремлівських підступах. Таке можна відчути з різних коментарів про Берлінську конференцію, від якої вийшла ініціятива щодо нарад „Великих" у Женеві. Знов у ліберальних американських колах говорять тепер про Берлінську конференцію як про „увертюру до великої катастрофи". Спиняючись на таємних нарадах, які велися при кінці цієї Конференції і на яких обговорювано азійські проблеми, приходять ці кола до переконання, що таємне порозуміння щодо тих проблем є „самогубством демократії". Згадуємо про це, бо ті, що таке пишуть, знають цілком певно дещо більше про хід берлінських таємних нарад, як знає широкий загал. Особливо залякані вони „уступливістю" Молотова взаміну за відповідні концесії Заходу. Оті концесії західніх демократій є якраз тим, що завдає так багато страху знавцям кремлівської стратегії. Через них вони переконані, що як Берлін був нещастям, то Женева готова стати трагедією для демократії та вільного світу.

Цей страх зовсім оправданий. В Женеві буде між „Великими" Совєтський Союз. Також і він впливатиме на рішення про Корею, як „невтральний посередник". Тим самим прийде в Женеві до слова аґресор, такий, що повинен бути потягнений Об'єднаними Націями до відповідальности за війну в Кореї.

В Женеві буде теж червоний Китай, який був визнаний Об'єднаними Націями як аґресор у Кореї і який є головним спричинником довголітньої війни в Індо-Китаї. Теж і він буде „безпартійним посередником". А раз „бандити з Пейпінґу", як читаємо в одному з американських журналів, засядуть у Женеві до одного стола з „Великими", то вже ніяка сила не припинить допущення їх і до Об'єднаних Націй. До того в Женеві буде ще й Північна Корея на рівних правах з Південною Кореєю! Отже знов корейський аґресор буде трактований так ,як правна влада Кореї, визнана Об'єднаними Націями. Як можна в таких обставинах порозумітись і об'єднати цілу Корею?

Не зважаючи на ці сумніви, є люди, які думають, що Женевська конференція буде „історичною". Голоси цих людей доходять до Америки з Франції, як читаємо в „Ню Йорк Пост" з 9 березня ц. р.. З французьких урядових і півурядових заяв і поголосок виходило б, що в Женеві прийде до порозуміння в справі покінчення війни на Далекому Сході, себто в першу чергу в Індо-Китаї, в чому Франція найбільш заінтересована. Коли б таке сталося; тоді — як думають у Парижі — французькі війська вернулися б з Азії до Европи, і не треба б узброювати Західню Німеччину, а навіть не треба б і Европейської Оборонної Спільноти . . .

Отже Молотов добре знав, як поступати в Берліні, коли старався на всі способи перехилити Францію на совєтський бік. Не вдалося йому це з французьким міністром закордонних справ Бідо, але це його не бентежило, бо ж він говорив понад голову Бідо прямо до французьких мас, для яких війна в Індо-Китаї непопулярна. Та й з самим Бідо ще справа неясна, бо ж останнього дня берлінських нарад було ще таємне засідання, на якому Молотов дав надію на покінчення війни в Азії й так видурив згоду на ще одну конференцію. Тому й не диво, що для демократій ця нова конференція готова бути ще одною поразкою, наслідки якої можуть бути прямо трагічні.

Сумно робиться ,коли читаємо такі речі. Але хоч те добре, що преса вільних країн може про них одверто писати. Відрадне явище, що, не зважаючи на заспокоюючі заяви секретаря стейту Доллеса ,навіть у Конґресі є багато таких представників, які висказують відважно сумніви щодо „успіхів" в Берліні і квестіонують доцільність конференції, яка має відбутись у Женеві. Ці сумніви будуть пересторогою для американської делеґації, яка поїде до Женеви. Добра з тої конференції не буде й було б багато краще, щоб її взагалі не було, бо через Женеву може розбитись ціла альянтська концепція оборони проти московсько-комуністичної аґресії. Це й є та „траґедія", якої побоюються ті, що хотіли б врятувати демократію і волю в світі. .

НАТУРАЛІЗАЦІЯ

У часі, коли „нові американці" одні набувають, а другі приготовляються до набуття громадянства З'єдинених Держав, уряд цієї країни робить від себе підготову до перевірки, чи кандидати на нових громадян мають відповідні кваліфікації.

Ознайомленим з давніми законами й засадами при вибиранні громадянських паперів відома різниця між колишньою й теперішньою практикою. Засаднича різниця полягає в тому, що давніше уряд не тільки не робив перепон для кандидатів на громадян, але старався всіма силами обернути чужинців на американців. Зі зміною світових відносин змінилися також і відносини уряду ЗДА до своїх майбутніх громадян. Це диктує сама конечність.

Кандидат на нового громадянина може бути корисним набутком для держави, якщо він льояльний і вірний прибраній батьківщині; одначе він може бути й тягарем для неї, якщо не буде відданий країні та не шануватиме її прав і законів. З того виходить, що уряд Америки менше звертає тепер уваги на знання основних відомостей про федеральну конституцію і про стейтові та місцеві установи, а більше цікавиться характером і намірами людини, яка шукає в новій країні захисту від можливого політичного ворога та від гнітючих законів своєї старої батьківщини ,або шукає кращого ладу й щастя на „землі Вашингтона".

„Новий американець" мусить зрозуміти, що Америка не запобігає його ласки, і тому ставить до нього такі вимоги, щоб він відчув, що з дотеперішнього гостя стає частиною многолюдного суверена, тобто господаря великої держави.

Коли кандидат на громадянина, діставши покликання на „іспит", з'являється в відповідному бюрі іміґраційного уряду, він застає тут урядовця, який чекає на нього з паперами. Одна частина цих паперів — це колишнє зголошення („аплікація") самого кандидата; друга частина — звідомлення урядових аґентів про характер і поведінку аплікантa під час його перебування в Америці. Це звідомлення дуже точне й охоплює дані не тільки про його працю та відношення до його оточення ,але й його наставлення до Америки, урядових чинників та законів. Тому на іспиті аплікант на громадянина може зустрітися з запитом урядовця: „Як ви виясните своє твердження, що в Европі краще життя, ніж в Америці?" Або: „Чи не критикували ви тоді й тоді американський лад і спосіб життя?" Або: „Чому ви вважаєте, що американська політика не відповідає теперішнім вимогам?" Такі питання належать до критичних питань і часом нелегко на них відповісти. Тому кандидат на громадянина мусить добре пригадати собі, чи він критикував тільки поведінку якогось американського урядовця, чи висловлював свою ворожнечу до країни та її конституційного уряду, чи загалом не висловлював свого обурення, і тому вважає за потрібне заперечити такі твердження, як незгідні з правдою.

Так само важливі при перевірці відповіді на питання про свояків, що залишилися в Европі, головно тих, що живуть поза залізною заслоною. Тут іде про можливі зв'язки нового американця з людьми під Совєтами, через яких можна мимохіть передати якісь вісті, некорисні для Америки.

Найчастіші непорозуміння бувають при запитанні: „Чи, на випадок війни, ви підете боротися за Америку проти кожної країни, включаючи й Росію?" Тут буває багато непорозумінь ,бо один урядовець на означення „країни" вживає слова „контрі", а інший „нейшен". Тому аплікант хай накраще сам не розсуджує, що це таке, а сміливо заявить, що буде боротися проти кожного ворога З'єдинених Держав, як це зрештою він уже заявляв при виїзді з Европи до Америки. Найпрактичніше при таких складних питаннях сказати одверто урядовцеві, що він не розуміє питання, а тоді урядовець вияснить, про що йде, і полегшить відповідь.

Оці питання — це тільки зразки ,як Америка розуміє вірність нового громадянина. Звичайно урядовець ставить такі питання ніби знехотя. Це тому, що їх треба раз-у-раз повторювати для кожного нового кандидата, а це для урядовця рутина і він очікує майже в кожному випадку короткої, ясної відповіді: „так" або „ні". Іноді перевтомлений урядовець справляє враження нетерпеливої людини і може збентежити аплікантa. На це рада така, щоб аплікант не нервувався, а попросив точніше вияснити, про що йде справа. Часто в такому випадку можуть прийти з допомогою свідки, які повинні від себе запитати кандидата, чи він розуміє про що його запитують.

Щодо конституції треба бути приготованим і на поточні вісті, як напр., недавно було з головним суддею Ворреном, що його мав затвердити Сенат. Це стосувалося до питання, чи кандидат знає ім'я котрогось з суддів Найвищого Суду.

Хто приготовляється до покликання перед іміґраційний уряд в справі громадянських паперів, хай затямить собі одно: якщо він не зможе дати точних відповідей на питання про американські права, йому можуть дати ще раз, а може й два, можливість підучитися конституції і з'явитися поновно перед іміґраційний уряд. Коли ж буде поставлена під сумнів його вірність Америці, то він може втратити нагоду стати громадянином, а це може дуже болюче відбитися на майбутності його і його родини.

Кожний свідомий українець та кожна свідома українка уважають своїм обов'язком стояти в рядах Українського Народного Союзу, щоб своїм членством збільшити кадри ідейних українських працівників.

ПОРТО РІКО

Постріли в Конґресі у Вашинґтоні — явище неймовірне в політичному житті Америки. Ці постріли, доки офіційний розгляд справи не виявить їхнього підложжя, вже й тепер можуть промовляти за те, що комусь залежить не так на добробуті і заспокоєнні льокальних амбіцій населення острова Порто Ріко, як на порушенні поваги всього американського народу. Комуністична література, знайдена в одної з осіб, затриманих у зв'язку з атентатам, може підтвердити лише здогад, що в дії порторіканських націоналістів вмішується й, можливо, керує ними, інша руйнуюча світ сила.

Тяжко припускати, що на кроки, які кидають тінь на весь народ, відважується група лише ідеалістів - патріотів. Які б не були завзяті і саможертвенні порторіканські революціонери, але дійсний стан на їхній батьківщині промовляв би радше за звернення їхньої уваги на інші ділянки політично-господарського життя Порто Ріко, а не невідкличне і неґайне відірвання цього острова від ЗДА. Бо кожний рік перебування острова в єднанні з „континентом", як там називають ЗДА, дає величезні користі острову.

Для нас, що змагають до визволення України від поневолення Москвою, близькі всі самостійницькі рухи, але ніякої аналогії між рухом України і Порто Ріко — немає. Поминувши історичні засновки, фактичне положення цілковито відмінне. Україна кожнохвилинно винищується окупантом, використовуються її природні багатства, її населення виселюється на примусові праці для зростання Росії, землі України заселюються росіянами й таким чином осягається знищення, стертя з поверхні землі всього українського народу. А Порто Ріко, після років нужденности й несвідомости, саме тепер стає на шлях оздоровлення господарства і освіти населення.

Порто Ріко починає свою нову історію від дати, коли цей острів, під час другої подорожі, осягнув Колюмб, себто з 1493 року. Тоді острів заселяло одно з індіянських племен, яке досить швидко зникло від „благодійного" стику з білими - еспанцями. Білі, колонізувавши острів, відчули потребу в робочій силі й почали спроваджувати чорних рабів, які виконували не тільки господарські праці, але й споруджували величні фортеці, які боронили острів від нападів інших підприємчивих европейців, насамперед англійців й голляндців.

Кілька століть острів входив у склад еспанської імперії, аж доки у 1899 році, внаслідок еспансько - американської війни, він був прилучений до ЗДА. Майже по двадцятьох роках після прилучення острова ,його населення (у р. 1917) отримало, постановою Конґресу, американське громадянство. З того часу це населення бере рівноправну участь і в обов'язках щодо своєї нової батьківщини. Так під час другої світової війни в Европі змагалися три порторіканські полки, а один відділ брав участь в обороні Південної Кореї.

Проте, лише недавно (у 1949 році) відбулися в Порто Ріко перші народні вільні вибори й тоді обрано губернатором місцевого визначного діяча, сеньйора Луїса Муньоза Маріна, що й досі залишається на цьому пості і що є в числі намічених терористами жертв.

За час перебування в складі ЗДА, наступило значне зближення двох народів. Англійська мова вивчається тепер в школах Порто Ріко (які є еспаномовні, як і все населення), урядові повідомлення, розпорядження й оголошення видаються також у двох мовах. Одначе англійська мова лишається в країні на другорядному положенні, як допоміжна в урядових і замісцевих зносинах, не надщерблюючи прав мови країни.

Економічні зв'язки з ЗДА все глибшають і дають наявні вигоди населенню острова. Фінансовою і технічною допомогою ЗДА, в Порто Ріко вибудувано фабрики, у яких хоч частинно знаходить працю густе населення острова. Життєвий рівень населення постійно підноситься, зокрема великі успіхи в медичній ділянці. Жертвенна праця американських лікарів спричинила зниження смертности серед дітей і піднесення гігієни в усій країні. Побудова великих гребель і електрівень дала дешеву електричну енерґію, а розбудова шляхів пов'язала в цілість населення цього гористого острова.

А найголовніше — населення острова має повну волю виїжджати на заробітки до ЗДА і присилати високовартісні й порівняльно легко зароблені доляри своїм родинам, вкладаючи їх на творення власних підприємств у батьківщині. Піднесення добробуту населення особливо помітне в посиленому будівництві мешкань. Постають цілі міста й містечка з домів однотипної наймодернішої конструкції і, якщо цей процес не припиниться, то побутові умовини життя місцевого населення зміняться непізнавально.

У великих містах східнього побережжя ЗДА наплив заробітчан-порторіканців величезний. Цілі вулиці й дільниці вже зайняті цим рухливим народом, що їх звучна мова й рухлива вдача виразно виділяються на тлі життя континентальних американців. Вражає велика розродчість цього народу і його мистецька обдарованість. Оточені численними дітьми, вечорами, після фабричної праці, сидять на східцях домів нюйоркських чи філадельфійських вулиць невеличкі, чорняві ,кучеряві ,дуже молоді батьки родин і грають на своїх звучних „куатро" (гітарах). Відчувається їхня невідірваність від залишеної часово своєї землі ,куди вони мріють вернутись, заробивши гроші. Так, як мріяла колись наша перша заробітчанська еміґрація в Америці.

Відчувається їхня любов до батьківщини, яка росте і могутніє. Вже тепер їхня батьківщина виготовляє на експорт понад 100,000,000 фунтів ананасів річно. 34 цукроварні ,що працюють на сирівці цукрової тростини з численних плянтацій, розкинених по усій країні, теж посилюють експорт країни, до якої спричиняються й широко розвинене рибальство.

Про широкі зв'язки з метрополією свідчить хоч би розвиток столичного летовища, що його вибудувано коштом 12,000,000 долярів і що спроможне обслуговувати понад 500 летів денно. Не менш важливий рух кораблів у портах Порто Ріко, куди часто запливають і еспанські кораблі, що їх тут зустрічають особливо тепло.

Модернізація країни не затирає її традиційного вигляду озброєного сторожа на далеких океанських границях колишньої світової потуги. Вже при вплиbі до порту величної модерної столиці країни Сан Хуан вітає приїжджих старовинна фортеця Аль Морро, що її почато будувати 1539 року. Під охороною могутніх мурів цієї фортеці змогло вирости місто з хмаросягами, з розкішними надморськими готелями, з чудовим білого мармуру капітолем, з густою мережею автобусових ліній.

Також палац губернатора оточений пишними тропічними садами, був збудований як фортеця в 16 й перебудований в першій половині 17 століття. Недавнє остаточне його оформлення, коштом пів мільйона долярів, надало йому репрезентативний вигляд осідку голови держави.

Положення острова дуже вигідне, й це звертає на нього увагу світових потуг. Це ж територія ЗДА, продовжена на 1,000 миль в океан. Обмивають її з півночі води Атлантійського океану, а з півдня Караїбського моря. Довжина острова 100 миль, а ширина — 35 миль. Як перстень, навколо його узбережжя пробігають залізничі й шосейні шляхи, пов'язуючи численні порти, пристані й причали та вможливлюючи постійну сполуку острова з поблизькими континентами. Бо ж острів лежить лише за 70 миль на схід від Домініканської республіки й лише за 450 миль на північ від Венесуелі . . .

Але всі ці вигоди не рівноважаться величезним тягарем Порто Ріко — тим, що в ньому забагато населення. Ще в 1940 році населення це обраховано на 1,869,000 осіб ,а в 1951 році воно зросло до 2,211,000.

Як кожна невисокої цивілізації, перенаселена країна, терени якої вдодатку не надаються до інтенсивного хліборобства, Порто Ріко має багато незадоволених. Це створює сприятливий ґрунт для крайніх рухів. Невідомо, як глибоко поширені там комуністичні впливи й чи дійде там до таких випадків, як у Британській Ґвіяні, але постріли в Конґресі ЗДА говорять, що напруження зростає, що зміни в країні своєчасні. Лише ці зміни не можуть бути тільки політичного характеру, що розуміє й саме населення Порто Ріко, яке проголосувало недавно за дальшим перебуванням в складі ЗДА.

Бо відірвання від ЗДА означало б припинення широкого процесу економічного зростання країни, а також утруднило б масовий виїзд порторіканців на заробітки в ЗДА.

І. К.

Перегляд позицій чи зміна тактики?

У п'ятницю 16 лютого Т-во „Надежда" (Ліґа п. Ніколаєвського) влаштувало в Ню Йорку лекцію проф. Тімашева на тему „Єдина чи розчленована Росія". У назві теми є неточність, бо Росія перестала існувати вже давненько, але сама доповідь наочно показала, що в боротьбі самостійників з російською еміґрацією, яка обстоює засаду неподільности Росії, російська еміґрація відступає, переглядає позиції і шукає пристойніших форм для співпраці у протибольшевицькій акції, а також шукає нових форм співжиття для підсовєтських народів після повалення большевизму. Цей процес є наслідком нашої гідної постави ,наслідком безкомпромісового самостійництва, що його показали еміґраційні представництва підсовєтських народів.

Яскравою ілюстрацією процесу перегляду позицій є велика еволюція в поглядах якраз проф. Тімашева. Рік і три місяці перед цим доповідач писав в „Новому Русскому Слові", що лише „Всеросійські Установчі Збори" можуть „даровать право отделенія тем меньшинствам, требованія которых будут признаны справедливыми" і що „в случае надобности большинство может настаивать на своем решении (у випадку відмовлення — А. Г.) силой". Тепер же цей самий професор заявив ,що націоналізм є річ природна та законна і намагався лише довести вигоди федералістичного устрою, що дав би можливість усім підсовєтським народам користуватися тими новими ресурсами і промисловими підприємствами, що їх розбудовано при большевиках силами (і жертвами — А. Т.) всіх цих народів. Проф. Тімашев твердив ,що Україна є одною з густо населених територій і за кілька десятків років виникне проблема перенаселення, яка легко розв'язувалася б в системі федерації за рахунок малонаселених просторів російської етнографічної території. Доповідач нагадав навіть про британський „комонвелт", як один із зразків співжиття народів.

Слухали ми і дивувалися — який великий стрибок від збройної розправи з непокірними комонвелтові. І це за якийсь рік з гаком! Хочемо вірити, що це є чесна еволюція, а не тама поведінка, яку дуже вдало змальовано в байці „Ворона і лис".

Пп Шварц і Ніколаєвський, що забирали слово в дискусії, підкреслювали шкідливість виявів російського великодержавного шовінізму. У дискусії виступали й українці, також і автор цих рядків, які подали багато критичних завваг. Проф. Тімашев заявив, що національний сепаратизм базується на емоціях та ірраціональних почуттях, і через те часто впадає в фанатизм, замість здорового раціоналізму. Ми на це зауважили, що якраз ідея „неподільної Росії" є категорією чисто ірраціональною, бо Росія, як державно - політичне тіло, перестала існувати вже давно, а російська еміґрація й досі перебуває під гіпнозою чисто ірраціональних емоцій ,на яких тримається міт „неподільної Росії". Настоюючи на плебісциті, російська еміґрація так само робить ставку на ірраціональні речі — відданість „старшому братові", яку старанно плекали русифікатори царського періоду і яку продовжують защеплювати большевицькі русифікатори.

Проф. Тімашев закликає до раціоналізму. Ми вважаємо, що справжній раціоналізм буде здійснений тоді, коли кожна нація розв'язуватиме питання про форму державно - політичного устрою на своїх установчих зборах, де справедливо обрані представники народу вирішать це складне питання, керуючись не ірраціональними почуттями, а після докладного вивчення ситуації і стану держав - сусідів, які хотіли б спільно закласти федерацію.

Ми згадали також про скандальний лист одного з росіян до посадника Ню Йорку, у якому він докоряє п. Ваґнерові за те, що п. Ваґнер на святі Соборности побажав українцям успіхів в їхніх змаганнях за власну державу.

П. І. Троцький, який при кожній нагоді підкреслює свою прихильність до українців, у своєму дописі в „Н. Р. Сл." про лекцію не захотів навести бодай частини тих арґументів, що їх подали українці у своїх виступах під час дискусії.

А. Гуд-кий

Бути членом Українського Народного Союзу, значить належати до такої української організації, яка об'єднала в Америці й Канаді найсвідоміші українські сили в один ідейний моноліт та поставила його на службу нашим країнам та нашому поневоленому українському народові!

П. Василенко

ШЕВЧЕНКО І ПЕРЕЯСЛАВ

(4)

Одночасно з поемою „Великий Льох" Шевченко написав вірш „Суботів" („Стоїть в селі Суботові"). Цей вірш є неначе коментар до поеми „Великий Льох". Основна тема його — Переяславський договір Богдана Хмельницького з Москвою і порушення цього договору віроломною Московською державою. Богданову церкву в Суботові, в якій гетьман молився, „щоб москаль добром і лихом з козаком ділився", Шевченко називає „домовиною України", бо в ній поховано волю і самостійність України. Шевченко в цьому вірші не проклинає Хмельницького. Шевченко розуміє, що Богдан Хмельницький мав добрі наміри, але його ошукала Москва.

Мир душі твоїй, Богдане!
Не так воно стало:
Москалики, що заздріли,
То все очухрали.

І все таки слово докору на адресу Богдана Хмельницького зривається з уст поета:

Отак-то, Богдане!
Занапастив єси вбогу
Сироту Украйну!

Поет згадує тяжкі наслідки Переяславського договору: окупанти заволоділи багатими землями України: „байстрюки Єкатерини сараною сіли". І знову докір гетьманові:

Отаке-то, Зіновію,
Олексіїв друже!
Ти все оддав приятелям,
А їм і байдуже.

І далі Шевченко дуже влучно і дотепно характеризує великодержавницьку російську, шовіністичну концепцію, яку тепер цілковито поділяють большевики, і не тільки поділяють, а й шалено пропагують її. Ще не так давно, навіть у названих працях про Шевченка — Кирилюка і Дмитерка — мова йде про „приєднання" України. Але тепер під час московсько - большевицької кампанії святкування 300-річчя московської неволі на Україні слово „приєднання" є викинуте з ужитку. Натомість скрізь і всюди кричать несамовито про „возз'єднання". України з Росією. Семантика цих слів різна: коли говориться про „приєднання" ,то цим самим визнається, що Україна була в минулому, до часу того „приєднання" незалежна від Москви. Коли ж говориться про „возз'єднання", то цим самим підкреслюється, що Україна тільки короткий час жила незалежним від Москви життям, що в минулому вона становила одну державу і тільки на деякий час була відірвана, а в 1654 р. знову повернулась до свого первісного стану єдности з Москвою. Це концепція російських монархістів - реакціонерів ,що не визнають за Україною ніяких прав, що фальшують її історію в дусі ідеології „Единой, неделимой России". От цю саму реакційно - монархічну московську концепцію прийняли останніми роками і большевики, і тому вони всюди і скрізь кричать про „возз'єднання". Т. Г. Шевченко висміяв цю антиісторичну загарбницьку імперіялістичну концепцію такими словами:

„Кажуть, бачиш, що все то те
Таки й було наше,
Що вони тільки наймали
Татарам на пашу
Та полякам . . ."

Цими словами Шевченко висміює і теперішніх большевицьких фальшівників історії з їх брехливою концепцією так званого „возз'єднання". Теперішні московські большевики, як вогню боячись неминучого визволення України від московської неволі, на всі лади, в найрізноманітніших сполученнях повторюють без кінця і краю улюблене своє словечко „навіки": „навіки разом", „возз'єднання українського народу з російським в одній державі навіки" і т. д. На цей раз большевики навіть відкинули основне твердження своєї філософії діялектичного матеріялізму, згідно з якою нема нічого вічного. Такий великий страх у них перед неминучим відділенням України від Росії. Увесь історичний процес неминуче йде до того, що рано чи пізно, а відбудеться РОЗПОДІЛ Росії, відбудеться неминучий розпад найжахливішої тюрми народів. Про цей неминучий розпад Росії і про звільнення України від московського ярма писав і Шевченко в своїй поезії „Суботів". Шевченко висловив тверду віру, що церква-домовина развалиться, що Україна не буде „вічно" перебувати під владою Москви. І Шевченко висловив тверду і непохитну віру в те, що ярмо московське не вічне. Шевченко, як каже Степан Смаль-Стоцький, — „всяку злуку України з Московщиною уважав найбільшою недолею, найбільшим нещастям України, джерелом її фізичного, духового, матеріяльного, культурного і морального занепаду, уважав карою Божою". Шевченко відкидав всяке спільне „отечество". Великий поет і геніяльний пророк Українського Народу передбачав той час, коли „церква - домовина", себто неволя московська, держава російська розвалиться і з-під неї

ВСТАНЕ УКРАЇНА!
І РОЗВІЄ ТЬМУ НЕВОЛІ,
СВІТ ПРАВДИ ЗАСВІТИТЬ
І ПОМОЛЯТЬСЯ НА ВОЛІ
НЕВОЛЬНИЧІ ДІТИ! . .

Впродовж усього свого життя Шевченко не змінив своїх поглядів на Переяславський трактат і свого осуду акту приєднання України до Московської держави. Він шле прокляття державі, де „від молдаванина до фінна на всіх язиках все мовчить", де „без ножа і автодафе людей закували та й мордують". Він проклинає царів-людоїдів Петра I і Катерину II, а також московських воєвод, „петрових собак" та неситих панів „байстрюків Єкатерини", лютого ката Миколу I і всіх розпинателів народніх, „грядущих тиранів!" Поет проклинає рабів, підніжків, грязь Москви, німих, подлих рабів, підніжків царських, доносчиків і фарисеїв. Все це наслідки Переяслава, Переяславської угоди!

(Закінчення буде)

ЛІТЕРАТУРА МИСТЕЦТВО РОЗВАГА

Дам'ян Горняткевич

ПЕРЕД І ЗА ЛАШТУНКАМИ ВИСТАВКИ

(Дискусійні вияснення)

Я не мав наміру забирати голосу в дискусії на тему недавньої виставки в Ню Йорку, але спонукав мене до цього п. мистець Любомир Кузьма статтею п. з. „Дещо про нагороди", поміщеною в 29 числі „Свободи" з дня 11 лютого ц. р. А писати я не хотів з двох причин: 1) тому, що я належав до оціночної комісії для роздачі нагород й 2) що був учасником у самій виставці. Отож тільки з конечности змінюю свою постанову, бо хочу відповісти на цілу низку неслушних закидів, які п. Кузьма висунув у своїй статті. Він дорікає перш усього Українському Інститутові Америки, що не подав своєчасно до прилюдного відома прізвищ членів жюрі, щоб мистці могли зорієнтуватися, чи можуть мати довір'я до них, далі — що головою жюрі не був фаховець і що більшість членів буцім то не мала кваліфікацій у вирішуванні, кому належалася б нагорода та за який твір. П. Кузьма здогадується, що Управа Об'єднання Мистців в Америці мала в цьому випадку рішальний голос. Врешті й мені самому робить п. Л. Кузьма закид, що я — бравши участь у виставці, не повинен був належати до оціночної комісії.

Кожна установа, як і кожна людина, що встановлює грошеві премії за виставлені праці, чи за написання літературного твору, має повне право покликувати оціночну комісію по своїй власній волі й не є зобов'язана заздалегідь подавати до прилюдного відома складу свого жюрі. Зрештою — в даному випадку діяли дві зовсім окремі оціночні комісії: одна для вибору праць на виставку від Об'єднання Мистців, а друга для признання нагород від Українського Інституту. Ніхто з мистців не питається, хто є призначений до жюрі для вибору експонатів на виставку, це справа довір'я до Управи Об'єднання Мистців. Коли ідеться про спеціяльну оціночну комісію для признання нагород, то звичайно не подається до прилюдного відома прізвищ її членів уже хоч би тому, щоб кандидати до нагород не намагалися переконувати їх приватно про вищість власних творів. Може не буду недискретний, коли скажу, що самі члени жюрі не знали, хто належить до нього й хто має бути головою, та щойно з приходом на залю виявився його повний склад. Закид п. Кузьми, що на сімох членів тільки три були кваліфіковані, остільки неслушний, що між нами був ще один редактор, який зі справжнім запалом малював за своєї молодости, а й тепер не покидає пензля. Головою комісії для признання нагород був — щоправда, — не мистець, але на ділі виявив себе непересічним знавцем мистецтва. Зрештою у склад комісії входили (згідно з рішенням Управи Українського Інституту) з уряду два відпоручники обох наших наукових установ: НТШ і УВАН (проф. В. Січинський і я). Заввага п. Кузьми, що до комісії треба було запросити артистів М. Дмитерка, Е. Козака, В. Кивелюка та А. Архипенка є — коли йдеться про перших трьох, — остільки безпредметова, що Дмитерко живе в Канаді й імовірно не дістав би дозволу на приїзд до ЗДА, також можна поважно сумніватися, чи п. Козак схотів би приїхати спеціяльно на це засідання з Дітройту, а п. Кивелюк із Филаделфії. Чому такого запрошення не дістав проф. Архипенко, мені невідомо, це одне певно, що всі члени жюрі дуже радо привітали б його між собою.

Чому я погодився увійти до жюрі, приймаючи водночас участь у виставці? Вже голова Об'єднання Мистців проф. Литвиненко висловив побажання, щоб по можності всі члени Об'єднання надіслали на цю виставку свої праці. Сама виставка була принагідно зв'язана з ювілеєм обох наших наукових установ, а що я брав участь теж у науковому з'їзді, приємно мені було бодай одною власною картиною заманіфестувати свою приналежність до українського мистецького світу. Моя співучасть у виставці аж ніяк не перешкоджувала мені зберігати повну об'єктивність в оцінці творів інших мистців.

Члени оціночної комісії для признання нагород станули перед нелегким завданням. Рівень останньої виставки був назагал доволі високий, виступили на ній репрезентанти всіх головних напрямків у мистецтві, починаючи від реалізму, а кінчаючи на відламах експресіонізму. Але — на жаль, — між малярськими працями не знайшовся цим разом ніодин твір, який приковував би увагу кожного глядача, який відзначався б справжньою атракційною силою. Чомусь наші мистці-малярі забули й про великий ювілей Львова та про стільки тем, які в'яжуться з цим ювілеєм. На стінах заль розвішено ледве три картини, що відтворювали нашу Україну: це Андріївський собор у Києві Л. Морозової, фрагмент архітектури Михайлівського манастиря О. Повстенка та св. Юр у Львові пензля С. Гординського. Самозрозуміло, що й ці картини — хоч як неве-

(Продовження на стор. 4)

НОВИЙ ТВІР УКРАЇНСЬКИХ МИСТЦІВ

Ніде не відбився так вплив навоприбулих мистців, як у нашому церковному мистецтві. Хоч перед тим уже було кілька місцевих мистців, так нові принесли з собою нові ідеї і тісніше пов'язали своє мистецтво з вимогами традиції. У цій ділянці працює тепер цілий ряд мистців. Згадати б тільки М. Осінчука, П. Холодного, С. Гординського, С. Литвиненка, П. Андрусева і М. Бутовича. На поданому тут знімку представлений новий іконостас у ново-візантійському стилі, виконаний спільно мистцями С. Гординським і С. Литвиненком, — для церкви св. Михайла в Гезлтоні, Па., відомому осередку вугільної промисловости. Простий, майже модерний у своїх формах, цей іконостас водночас дотримується тих вимог, що вироблені традицією в нашому церковному мистецтві.

Ол. Зозуля

БАНДУРА Й БАНДУРИСТИ

Бандура або кобза — український народний музичний інструмент. Так записано в різних словниках. Очевидно, причиною такого визначення є те, що бандура винайдена самим народом, що народ найбільше любить саме її мелозвуки, що кобза нагадує нам героїчну нашу сиву давнину.

Але виникає питання: чому ж тоді бандура не є масовим інструментом в нашому народі? Чому в Україні ми маємо не більше як дві сотні бандур? На це питання ми завжди маємо готову відповідь, що бандура є в такій самій московській неволі, як і український народ. Те, що Москва паралізує розвиток кобзарського мистецтва, нема жадного сумніву. Але, крім цього, є ще ряд причин, які криються в нас самих. Про ці саме причини і хочемо подати свої думки.

За розвиток кобзарського мистецтва увесь час точиться боротьба. І ця боротьба вже має свої наслідки. Досить згадати, що при Київській консерваторії є кобзарський відділ, при Всеукраїнському радіокомітеті існує Державна капеля бандуристів, і що членами Київської філармонії є окремі бандуристи. Крім того, існує щось із п'ять капель обласного значення та декілька капель аматорських.

У тяжких обставинах капеля пробиває собі шлях до життя. Бо за дозволом Москви, кобза має право на життя у вигляді музейного експонату, або як ілюстрація для твердження, що українська культура і мистецтво не переслідується. Бо чим же пояснити той факт, що кобза існує в Україні віками, а московська балалайка, якої українське село до большевиків не знало, тепер стала масовим інструментом на селі. У кожній крамниці на селі можна побачити в продажу балалайку, бо її, крім московської і ленінградської фабрик, виробляють ще й київська, одеська й чернігівська музичні фабрики. Зате жадна фабрика не виробляє бандур, і ніде не видно їх в продажу, хоч на цей інструмент є попит.

Переслідування кобзи майстерно відбив Гр. Епік у повісті „Зустріч". Нач. міліції арештував учительку Криворучко за те, що грала на бандурі і співала українських пісень. Про це він розповідає секретареві партійного комітету:

„— Вікно, значить, по недосмотру відчинене просто во всю, а вона на все село: „Гей-гай мати, гей-гай мати . . ." Я, конечно . . . сів та й думаю: ну, про яку вона матір буде . . . може, не про ту, що з Петлюрою . . . А вона як чесоне, знаєте:

„Гей, та й помандрував
[з матері Вкраїни
Козак молоденький . . ."

Як почала вона, як почала, так мене аж у піт, знаєте, кинуло. Знаєте, товариш секретар, про Палія, Гонту, Залізняка, Дорошенка. Одне слово, про всю Січ зразу . . . "

І висновок начальник міліції зробив такий: „По-моєму, так всі ці кобзи треба одібрати, товариш секретар. Петлюрівщина й антисемітизм один з ними . . ."

Концерти кобзарів відвідував я десятки разів, більших і менших капель, але виступи двох маленьких аматорських капель лишились в моїй пам'яті назавжди. У 1936 році в Київському оперовому театрі відбувалась Всеукраїнська олімпіяда самодіяльного мистецтва. Були заступлені всі жанри. Серед кількох тисяч учасників було, здається, п'ять сільських капель бандуристів. Серед різнородних виконавців виділилились дві маленькі капелі: Бориспільська з 9-ти осіб і Городищенська з 12-ти осіб.

Репертуар обох капель складався з народних пісень, усім відомих. Пісні були старі і разом з тим нові, сьогоднішні, що відбивали підсовєтську дійсність. Бориспільська капеля відспівала дві пісні: „Садок вишневий біля хати", і „Ой, піду я лугом". Особливих голосів у виконавців не було, але співали вони так, що кожний глядач бачив той садок, ту білу хату, спів солов'їв, плугатарів, стару матір і дочку, що вечеряти подає. А коли додати, що в той час уже не було ні садків, ні плугатарів, то ця пісня примусила багатьох слухачів виймати з кишень носові хустки. Другу пісню „Ой піду я лугом", співали сольо під акомпаніямент капелі два бандуристи. І коли м'який ліричний тенор затягнув:

. . . Нічим затопити,
Нема чого зварити,
Діти плачуть — х л і б а,
Нема чим накормити . . .

У театрі почулись ридання . . . На цьому було зроблено вимушену перерву.

Городищенська капеля (до речі, єдина капеля, в складі якої було 5 жінок) виступила наступного дня. Репертуар її, на думку жюрі, був теж слабенький, але своєрідне виконання дало свої результати. Коли в залі пролетів організований степовий голос: „Та орав мужик край дороги, та воли в нього круторогі...", з особливим наголосом „круторогі", це був ніби протест усієї України проти колхозної панщини. За те друга пісня „Черевички", яку сольо відспівала одна з бандуристок — викликала у залі великий сміх. Точніше, викликало сміх одне, підкреслене нами слово: „Черевички з підківками, тай натерпілась я з вами". Бо саме в ті часи купити черевики було майже неможливо. За ці чотири звичайнісінькі пісні репертуарний комітет мав велику неприємність.

(Зак. на ст. 4)

Нарада письменників у Ню Йорку

З ініціятиви Правління Літ. Мистецького Клюбу відбулася тут 13 лютого нарада письменників і літературознавців, що поставила собі за завдання фактично відновити діяльність Спілки Письменників, яка впродовж двох-трьох років існувала лише номінально. В нараді, якою проводив д-р Микола Шлемкевич, взяло участь 15 осіб, на 35 запрошених. Порушено на ній цілий ряд організаційних справ, а крім того обговорено питання організації Українського Літературного Видавництва, яке мало б вкоротці постати за допомогою Східньо-Европейського Фонду, на зразок В-ва імени Чехова. Цю справу реферував Василь Чапленко.

Довша дискусія вив'язалась коло проєкту д-ра М. Шлемкевича, який заявився за об'єднанням Секції Письменників при ЛМКлюбі з Секцією Журналістів в одну Спілку робітників пера на зразок Т-ва письменників і журналістів ім. Івана Франка у Львові. Крім того д-р М. Шлемкевич підкреслив конечність внутрішньо-секційної праці літераторів. Піддає думку запровадити в Клюбі „літературні суботи", на яких, навіть при малому числі учасників, були б обговорювані найновіші книжкові появи, театральні вистави та інші літературно-мистецькі явища.

В дискусії забирали слово. В. Чапленко, Б. Подоляк, І. Керницький, П. Голубенко, Яр. Заремба та інші, а від Правління дав коротку інформацію про біжучі справи Клюбу Сергій Литвиненко. Найбільшим успіхом наради треба вважати факт, що на ній, врешті, Спілка дістала „голову і ноги". Вибрано Управу (Бюро) Секції Письменників, до якого ввійшли: Василь Чапленко — голова, Борис Подоляк — заступник, Ів. Керницький — секретар, та Михайло Островерха і Петро Голубенко — члени.

Новій Управі, крім інших завдань, припоручено увійти в контакт із Секцією Журналістів і з'ясувати справу евентуального об'єднання обох Секцій. (к)

Т. Шевченко: автопортрет

Т. Шевченко

МЕНІ ОДНАКОВО

Мені однаково, чи буду
Я жить в Україні, чи ні.
Чи хто згадає, чи забуде
Мене в снігу на чужині —
Однаковісінько мені.
В неволі виріс між чужими,
І, неоплаканий своїми,
В неволі, плачучи, умру,
І все з собою заберу —
Малого сліду не покину
На нашій славній Україні,
На нашій — не своїй землі.
І не пом'яне батько з сином,
Не скаже синові: Молись!
Молися, сину: за Україну
Його замучили колись. —
Мені однаково, чи буде
Той син молитись, чи ні...
Та не однаково мені,
Як Україну злії люди
Присплять, лукаві, і в огні
Її окраденою, збудять...
Ох, не однаково мені.
(В казаметі 1847).

Богдан Лепкий

ТАРАСОВІ НЕ ТРЕБА ПО МЕНІ

„Тарасові не треба по мені,
Ані поля, худоби, ні хати" —
Так сказав він в останній хвилині,
Коли чув, що прийдеться вмирати.

І не треба було йому поля,
Від Карпат поза Дон його нива.
Пощо хати, родини? Щоб воля,
Україна, щоб була щаслива!

„Тарасові не треба нічого" —
Мовив батько на смертному ложу.
Розумів, що син одідичив много,
Так багато — святу іскру Божу!

Остап Тарнавський

У ШЕВЧЕНКОВЕ СВЯТО

У запаху смерек, під темновзорий килим,
присівшись крадькома, заслуханий в пісні,
що сяли, мов вогні, і пахли, наче зелень,
уперше довелось зустрітися мені

з вогнем його очей, з ясним блаженним зором,
який горів з-під брів, з-під довгих, темних брів;
і видався мені такий тоді суворий,
що вдруге глянути на нього я не смів.

Коли — не зрадившись, що я його боюся —
„Мені тринадцятий" несміло я читав,
усмішку слав мені з-під крученого вуса,
усмішкою мене ласкавою вітав.

І вже тоді ні раз не глянув я по людях,
що мовчки слухали — у чорному усі,
дивившись крадькома на золоте погруддя,
леліяв я любов, мов усміх, у душі.

І знову по літах — у день Його святковий
я бачу зір Його у мороку віків,
я бачу зір Його, мов неба тихий говір,
і блискавиці гнів, і серця ніжний спів.

Петро Голубенко

ЮРІЙ ЯНОВСЬКИЙ У СВІТЛІ СОВЄТСЬКОЇ КРИТИКИ

Велику послугу у популяризації наших кращих письменників на Україні зробила совєтська критика. І не тільки в популяризації, а й у висвітленні ідійного змісту їх творів. Юрій Яновський належав до тих наших письменників, які користалися особливою увагою і пильністю совєтської критики. Кожного разу, як тільки підносилась нова хвиля м о с к о в с ь к о г о „мракобєсія" у боротьбі з українським націоналізмом в літературі, Яновського ставили в першу чергу обвинувачених і критикованих. Так було на початку 30-х років під час розгрому українського культурного надбання 20-років, коли Яновського обвинувачували за такі його твори як „Майстер корабля", „Чотири шаблі" і збірка віршів „Прекрасна Ут". Так було і по другій світовій війні, коли знову на Україні виявлено „бацилі хвильовизму" у творах колишніх „ваплітян" — Петра Панча, Івана Сенченка, Юрія Яновського та інших. Особливо гостро критиковано роман Юрія Яновського „Жива вода", у якому за визначенням совєтської критики найбільше „дають себе знати рецедиви ...породження буржуазно - хвильовистського ваплітянства". Таким чином, совєтська критика визначила Юрія Яновського, як одного з найвидатніших письменників радянської України, які у своїх творах відбивали настрої нової пореволюційної України і пропаґували ідеї українського націоналізму. Його ім'я в цьому відношенні поставлене поруч з ім'ям Миколи Хвильового.

Змальовуючи могутній процес українського культурного ренесансу 20-х років і його прояви в українській літературі ,один з критиків писав: „Спущено на воду „сереброкрилі кораблі", затужило море за відважними мореплавцями - конкістадорами, за вольовими людьми. Спочатку Хвильові - Карамазови рятували себе од безхарактерности, безвольности коло ніг фашистки Аглаї, потім вони сідали на „фантастичний бриг" і пливли під націоналістичним войовничим прапором до чужих земель, щоб здобути собі там хворобу-ностальгію, тугу за батьківщиною, якої бракувало їм досі (див. „Майстер корабля" Яновського), а то вони йшли в старі запорозькі церкви і там перед лицем „чубатих лицарів" підносили клятву „не допускати жалости до серця" („Чотири шаблі" — Яновського).

Читаючи таку критику, масовий український читач, безперечно, віддавав усі свої симпатії письменникові і його героям, а не партійній критиці, яка бачила зло і небезпеку для себе в національному піднесенні України. Партія згодом зрозуміла, що така критика дає цілком протилежні наслідки, бо вона популяризувала в такий спосіб заборонені твори і доводила їх ідейний зміст до свідомости найширших кіл читачів підсовєтської України.

Багато творів української літератури 20-х років лишилися б для нас зовсім невідомими, якби вони не стали об'єктом такої критики. Лише з критичних статтей ми можемо тепер довідатись про такі твори, як друга частина роману „Вальдшнепи" Хвильового, „Робітні сили" Івченка, „Людолови" З. Тулуб. і багато інших творів, заборонених і знищених.

Твори Яновського були надзвичайно вдячним матеріялом для викриття українського націоналізму в українській літературі як для тих, хто хотів справді ідейно розгромити його і здобути цим собі довір'я і популярність, а цим самим і можливість дальшої праці, — так і для тих, хто вдавався до критики для замаскованої української пропаґанди. Від творів Яновського, справді, віє на нас свіжим весняним „вітром з України", „героїкою української революції", патосом національного культурного будівництва, бадьорістю і героїчним оптимізмом молодої української нації, перед якою велике майбутнє. Все це втілене в мистецькі образи - символи, часом виступає навіть в радянській формі, але ідейний зміст — національно-український і по суті протимосковський і протибольшевицький.

На доказ цих думок не буду сам цитувати творів Юрія Яновського, за мене зробить це один із підсовєтських критиків. Ось як розшифровує він символіку творів Юрія Яновського:

„Символіка Яновського має в и р а з н о націоналістичний зміст. Особливо в „Майстрі корабля". Проблема роману — формування нової ґенерації вольової і діяльної інтеліґенції української нації. Символістичним є в цьому творі навіть сюжет. Група української інтеліґенції, в тому числі й матрос, беруться творити кінофільм, тематика якого є: море, корабель, наші матроси і туга за батьківщиною. Друзі збираються, щоб обговорити, який треба будувати корабель для кінокартини. Слово забірає Сев, як режисер картини і дає такий нарис - схему кіносценарія:

„Морська школа, з вікон синіє море. Юнаки виходять кораблем в плавання. Вони вчаться захищати вільність, свій прапор — націю трудящих".

„Корабель цей має виразно символістичне значення. На думку матроса, який пережив гостру тугу за батьківщиною, це має бути не чужий, а свій, себто „національний". На цьому кораблі має навчатися молоде вірне юнацтво мореплавства, а інші — як повертатися до рідного краю, де у кожного є батьки й матері, що плачуть і тужать за синами, стоячи біля похилих хат. Це має бути корабель, який міг би прийняти на себе радість людей, які стремлять до батьківщини"... Вони, ті поворотці „відчувають, що немає їм прощення і не буде, доки не зароблять його честю. І невже, переживши сто смертей, не очистили вони своїх очей, що не можуть ними глянути в очі нових юнаків нової землі? Та господарі лагідні. Вони ходять біля врятованих, як біля людей, людей вони приводять до пам'яті, людей викачують до життя, людей захищають від холодного подуву морського вітру... Тисячі доль різних людей спустяться на корабель. І тоді зійде сонце. Воно розкриє рівну лінію обрію і ляже на хвилі і встануть на тім місці рожеві тумани морського ранку".

„Такий є той корабель — символ нової України. Які ж є майстрі того корабля? Це тип людей, який поєднує в собі „суворі риси завойовника", серце мандрівника і творця, тип людини з сильним інстинктом боротьби, яка має відвагу, коли треба, плисти проти течії. Який же ідеал цих героїв нової України? Цим ідеалом є саме вона — відроджена і оновлена молода нація — що стоїть і вабить до себе, як наречена — Україна.

„Наречена, що для неї я жив ціле життя, їй присвятив сталеву шпагу і за неї підставляв під мечі важкий щит. Сімдесять років стою я на землі, пройшли переді мною подоління чужих і рідних людей, і всім я з гордістю дивився в вічі, боронячи життя й честь моєї нареченої... Для неї я був сміливий і упертий, заради неї я хотів бути в першій лаві бойців за її розквітання. Для неї я полюбив море, поставив на гербі якір, залізний важкий якір, що його приймають усі моря світу і колишеться над ним могутній корабель. Культура нації — звуть її".

До цього уривку з твору Юрія Яновського критик робить таку примітку: „Автор пробує відмолодити, модернізувати добре відоме гасло „культури нації", перейменовує „неньку" на „наречену". Далі вказується, що Яновський виявляє ідею „вічної України", яка живе в поколіннях і має в кожному поколінні в різних умовах і обставинах одне стихійне від Бога дане прагнення до висот національного духа, яке живе, як туга за голубою даллю. Молодший оповідач — мудрий письменник — говорить своєму братові пілотові: „Коли ти сидиш біля стерна, ти відчуваєш теж саме, що батько твій на кораблі, що й дід твій на коні. Жага за просторінню. Нація в своєму історичному поході проходить три щаблі: степ — море — повітря. Кінь — корабель — літак".

Розшифрувавши таким способом символіку твору Яновського і вказавши, що будів-

(Закінчення на стор. 4-тій)

М. Заклинський

У СПРАВІ СВЯТКУВАННЯ ПАМ'ЯТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

В минулому 1953 р. припадали сорокові роковини смерти Лесі Українки. Хоча було з цього приводу в осередках нашої еміґрації в ЗДА кілька імпрез, назагал годі сказати, що ці роковини відсвятковано. Не було святкувань навіть у кількох передових осередках, як Ню Йорк, Шікаґо, Дітройт. Не було також журнальних і часописних статтів, що знайомили б із творчістю й життєписом славної письменниці ширші кола наших громадян.

Чому ці роковини Лесі Українки проминули так несвятково? Адже йде тут про письменницю найвищої міри, що разом із Франком займає в нашій літературі друге місце по Шевченкові. Годі думати, щоб причиною була завелика кількість імпрез у наших більших осередках, бо ті імпрези, здебільшого, політичні. Літературних маємо дуже мало, тому й ця мала б свою публіку. Мала кількість наших культурних працівників у менших скупченнях також не є вирішальна, бо й вимоги там скромніші. Три-чотири особи, що енерґійно зайнялися б імпрезою, мали б змогу її виконати.

Причина мовчанки в роковини Лесі Українки, на мою думку, та, що її творчість досі замало знана, навіть серед людей з високою освітою. Найвидатніші її твори — драми і драматичні поеми — появилися переважно щолиш у останніх вісьмох роках перед першою світовою війною, майже всі в журналі „Літературно-Науковий Вістник", і не були тоді перевидані в книжковій формі. Пора на її твори прийшла аж по війні й революції, у 1920-тих рр., і то лише у Наддніпрянщині. Тоді не лиш перевидано там її твори, але й написано було чимало студій і статтів про її творчість. У 1927 р. вийшло там повне на той час видання її творів за редакцією літературознавця Якубського. Одначе скоро потім почалася нагінка на наших письменників і на літературу — і це перешкодило поширенню її творів.

В Західній Україні загалом не було повного видання. Поширені були лиш ті драми, що видала в 1920-тих роках Універсальна Бібліотека в Берліні. Під час другої світової війни видано дещо про неї і з її творів у Львові та в Кракові. На еміґрації в Німеччині вийшли з її творів усього дві збірочки поезій, одна з них на циклостилі. Тут, у ЗДА, не видано нічого, крім англійського перекладу Персіфела Кенді. Тому й слабо ознайомлене наше громадянство з творчістю Лесі Українки.

Є й друга причина — трудність читати її твори. Драми Лесі Українки, а то й лірика, це поважна, хоч і дуже цікава лектура, що вимагає багато уваги й немалої освіти.

І так майже непомітно проминули в нас великі роковини. Єдине важне діло, що зроблено минулого року для вшанування пам'яті письменниці — це перевидання 12-томового збірника її творів із 1927 р. Шана й дяка видавцям, пок. Тищенкові та п. Білоусові, що відважилися на такий великий почин серед наших еміґраційних умовин — і досі несприятливих для видавничого діла.

Це видання наукове. При кінці кожного тому вміщені пояснення і примітки редакторів, а також обширні варіянти і зміни в тексті творів — вислід невтомної праці письменниці над своїми рукописами. Важне, що кожний том і кожну драму чи драматичну поему попереджує критична студія, що помагає читачеві якслід зрозуміти й оцінити дані твори. Писали їх наші найкращі літературознавці і критики.

Коли дивитися з чисто практичного становища, можна б сумніватися, чи було в наших умовинах доцільне таке наукове видання. Чи не краще було б видати самі твори без авторчиних поправок і варіянтів. Тоді кількість томів була б менша, видання дешевше і доступніше. Одначе коли дивитися на цю справу з боку вимог нашої культури, бачимо ясно, що треба нам на еміґрації такого наукового видання творів письменниці. Воно вможливлює літературно-критичні студії над її творами, воно також дає змогу вдумливому читачеві краще їх розуміти та вглянути в авторчину творчу ляборaторію. Воно виявляє, як поважно й терпеливо працювала вона над поглибленням і стилістичним оформленням своїх творів.

Перший том містить лірику Лесі Українки з молодших років її творчости і обширну вступну статтю П. Одарченка про її творчість. У другому є її поезії з пізніших років, ті, про які влучно зазначив Франко, що від Шевченка не було в нас таких сильних ліричних творів. Є в цьому томі також докладна студія Якубського про форму лірики Лесі Українки. Хоч мало поем написала авторка, але вистачило їх на цілий третій том. Є в ньому й обширна праця Одарченка про вплив Драгоманова на Лесю Українку. В четвертому томі надруковано переклади з чужих поетів, переважно Гайне. Тому й вступна стаття Освальда Буркгардта (Юрія Клена) займається її перекладами з того поета. Драми й драматичні картини займають шість томів. Про славну „Лісову пісню" написав студію етнограф і літературний критик Віктор Петров. В окремому томі зібрані белетристичні твори — оповідання й повісті. Також у цьому жанрі виявилася Леся Українка зрілим мистцем, хоч замолоду лірика, а пізніше драма, найкраще відповідали її талантові та світовідчуванню. Врешті в 12 томі є її публіцистичні статті й літературно-критичні студії й нариси. В них, зокрема в таких, як „Утопія в белетристиці", або „Европейська соціяльна драма кінця 19 століття" — виявляється величезна систематична літературна освіта славної письменниці.

Не всі знані тепер твори Лесі Українки ввійшли в це 12-томове видання. Є нові поезії, що їх немає в виданні з 1927 р. Сестра письменниці, Ольга Косач-Кривинюк, що жила в Німеччині, вивезла з собою її архів. Низку цінних поезій із того архіву видруковано вперше в Німеччині у згаданих двох збірках. Їх очевидно передрукують у проєктованому 13 томі нюйоркського видання. Треба сподіватися, що він не забариться вийти. Там також слід би вмістити досі недруковані її листи, що є на терені ЗДА. Врешті повинен у цьому томі найтися життєпис письменниці. Брак життєпису, це була б недостача нюйоркського видання, бо тут на еміґрації не маємо джерел для повного життєпису письменниці. Правда, чимало фактів із життя письменниці находимо в тих критичних статтях, що вміщені в цьому виданні. Одначе їх приходиться виловлювати, та й не дають вони суцільного образу. Особливо мало життєписних даних маємо для другої половини її життя, від 1895 р. А це доба найбільшого розквіту її таланту.

Тепер, коли вже маємо збірник творів Лесі Українки, треба влаштовувати доповіді й концерти в її честь, щоб спопуляризувати серед нашої еміґрації її творчість. Її поезії дуже пригожі для деклямації, вони після Шевченкових найсильніші в нашому письменстві. З-поміж її драматичних картин і поем не важко вибрати для інсценізації те, що відповідне силам і засобам даних середовищ.

Це вже завдання наших Літер.-Мистецьких Клюбів та інших культурно-освітніх товариств — подбати, щоб твори Лесі Українки були в кожній бібліотеці та в кожній культурній хаті. Нюйоркське повне видання творів нашої письменниці повинно дійти до найширшого кола читачів, зокрема тих, що мають високу й середню освіту. Особливо треба поручити ці твори нашій пластовій, сумівській та загалом середнє- і високошкільній молоді. Зміст цих творів повинен перейти „в кров і кість" нашого молодого покоління.

Роман Придаткевич у Дітройті

Концерт композитора — скрипака Романа Придаткевича відбувся 7 лютого 1954 в залі Народного Дому і Дітройті. Організацією концерту займався місцевий відділ Українського Конґресового Комітету.

З іменем Романа Придаткевича тісно в'яжеться довгий кількадесятилітній період культурної праці американсько-української громади. Він один з тієї п'ятки — Гайворонський, Кошиць, Печеніга-Углицький, Придаткевич, — яка своєю творчістю і музично-організаційною діяльністю втримувала цю працю на певному рівні і зв'язувала її з життям „старого" краю.

Варто вернутися поглядом на два десятки років назад і побачити там не одне таке, що з великою користю було б придатне й тепер. Маю на увазі діяльність товариства „Приятелів Української Музики", якого душею був саме Придаткевич. У ряді його членів були наші музики, мистці (включно з Олександром Архипенком) і культурно громадські діячі. Але були там теж видатні американські музики, такі як Паольо Ґалліко, д-р Вальтер Дармош та інші. Старанням „Приятелів" виконувалися інструментальні, особливо камерні твори українських композиторів (від Федора Якименка і Гайворонського до Барвінського і Лятошинського), твори, яких навіть у Львові не часто можна було почути.

Ширина і дбайливість за українську музику були прикметні й для програми дітройтського концерту Придаткевича. Її основою були — як цього ми й чекали — твори самого композитора-концертанта. Це були: Друга Соната (Прелюд., Хорал і Фуґа), частини Сюїти і ряд менших творів, інспірованих українською народною піснею. Це частина того цінного, гармонічно багатого і знаменитого технікою випосаженого вкладу, що його нашій музиці дав Придаткевич. З інших українських композиторів ми почули три замітні твори нашої скрипкової літератури: „Прелюд" Гайворонського, „Варіяції" Миколи Коляди і „Танок" Федора Якименка. Програму виповняв нечасто виконуваний Концерт Антона Двожака. Так складена програма дала концетантові можливість виявити не тільки свою високу технічну справність, але й свій мистецький смак та свою зрівноваженість і міру в доборі інтерпретаційних засобів. Добрим і чутливим партнером для концертанта була піяністка Ганна Придаткевич, дочка композитора. Було жаль, що їй доводилося грати на такому глухому інструменті.

При нагоді цього концерту хочу зробити кілька завважень. Стиль так званих „академій" (якщо це можна назвати стилем), з їх мішаниною музики, промов, оголошень та іншого, не варто переносити на терен концертів. Хай на концерті промовляє до слухачів музика. Це одне. Друге: виступи наших чільних мистців повинні все таки зустрічатися з більшим зацікавленням і з більшою увагою збоку нашої громади. І врешті питання до батьків: чи наші діточки мусять саме під час концертів проходжуватися й бігати вздовж і поперек залі?

Василь Витвицький

БАНДУРА Й БАНДУРИСТИ

(Закінчення зі стор. 3)

Це було під окупацією. Але серед нас на еміґрації є капеля бандуристів ім. Шевченка, розвиток якої не заважає жадний режим. Очевидно, завданням капелі, в цих умовах, є не тільки співати і грати, доки вистачить сили і голосу, а домагатися розвитку кобзарського мистецтва в перспективі.

Десять років капеля дає концерти з невимушеним репертуаром. Наш народ любить капелю і підтримує її своїм масовим відвідуванням концертів. Капеля мала більші і менші успіхи. Чимало писалось похвальних звітів, але ніколи не говорилося про перспективи капелі.

Роботу капелі варто перебудувати відповідно до вимог сучасности. Бо коли в Україні можна було сидіти в рядочок і співати першу-ліпшу пісню і цим задоволити слухача, то американського слухача, що звик чути спів і разом бачити дію, рухи, змінні декорації (це видно на телевізії), замороженими формами 20-их років, яких дотримується капеля, не привабити і шляху до телевізії не промостити.

Якщо капеля і далі буде в такому складі, і концертуватиме в таких формах — успіху не чекати. На цьому місці виникає запитання: Що буде з капелею через 5-10 років? Чи подумала вона за свою зміну? Ні. Адже у старовину, кожний кобзар на старість передавав своє мистецтво своєму хлопчикові-поводиреві. І мабуть тому кобза дожила до наших днів.

Шкода, що капеля досі дуже мало зробила в справі перспективи розвитку кобзарського мистецтва. Чи не пора вже зламати традиції доби Запорізької Січі та ввести до капелі (крім молодих хлопців) кілька молодих жінок, що освіжили б капелю і формою і змістом. Та, зрештою, це не є новиною, бо на рідних землях уже існують, крім чоловічих, мішані і жіночі капелі.

В наших умовах є велика потреба деякі пісні інсценізувати, а інші зв'язувати сюжетною ниткою. А для цього треба мати тісні зв'язки з поетами, письменниками, композиторами, які, на щастя, у нас є і охоче підуть на співпрацю. Треба конче домогтися, щоб і стару пісню зробити новою.

На прохання одного з керівників капелі, автор цих рядків написав літературний монтаж „Запорізька Січ" (до речі, чомусь в програмках концерту не згадано автора). Слухачі цього монтажу, а також критика, цілком схвалили такий поступ капелі. Бо, крім зміни форм, такий монтаж поглиблює і поширює зміст. А чи не можна спів переплітати прозовими монологами? Чи не пора вже капелі пробувати дати глядачам хоч маленьку картину з оперетового жанру?

Хай мені дарують капеляни за відвертість, але я не маю наміру нікого образити. Пишу ці рядки лише тому, що люблю це мистецтво.

Що ж бракує капелі в першу чергу? На нашу думку — керівника, і такого, яким був Лесь Курбас у театрі „Березіль", щоб менше грав і співав, а більше керував та думав про перебудову капелі, про перспективи бандури, яка мусить в майбутньому стати масовим інструментом нашого народу, і завоювати право, поруч з арфою, в симфонічній оркестрі.

Капеля бандуристів імені Шевченка вже вступила в 31-шу річницю свого існування. Вона вже має свою історію, яку мусить продовжувати на рахунок нових сил, нових концертових форм і нових пісень. І, нарешті, хотілося б в новому концертовому сезоні, поруч з бандуристами, побачити молодих бандуристок.

ПЕРЕД І ЗА ЛАШТУНКАМИ ВИСТАВКИ

(Продовження зі стор 3-тої)

лики розмірами, — були дорогі для нас, то все ж таки було їх мало! А решта? Твори з найзагальнішою тематикою, добре мальовані, але без справжнього українського акценту. Мене особисто вражав ще й той сумний факт, що багато авторів підписалися під своїми картинами латинкою... А прецінь американці майже не приходять на наші виставки, а тим менше купують картини наших мистців! Дуже було б побажане, щоб це дивне явище не повторювалося в майбутньому!

Дуже приємним контрастом до малярських праць був відділ різьби. Майже всі виставлені твори доказували не тільки технічну зрілість наших скульпторів, але, що найважніше, широкий композиційний розмах, зв'язаний майже виключно з українською тематикою. Наші різьбарі вийшли у цій виставці справжніми переможцями.

Тому нічого дивного, що рішитися, кому слід признати нагороду за „найкращу" картину було незвичайно важко. Дискусія над вибором малярських праць, а відтак трикратне голосування тривало майже півтори години. Само голосування було тайне, звичайною більшістю голосів. Члени жюрі прийняли постанову, щоб нагороду признати мистцям за цілу дотогочасну творчість, виявлену у можливо найкращих експонатах на цій виставці, а по крайній мірі відзначити працю декого з молодих, ще не заслужених артистів, щоб їх таким чином заохотити до посиленої праці над собою. Отже прийнятий нами спосіб голосування був, до деякої міри, квестією припадку, і якщо неодин із мистців був його вислідом розчарований, то нехай прийме до відома, що й частина членів жюрі не була цим вдоволена. В майбутньому самі мистці повинні подбати, щоб на кожній виставці, знайшлося бодай два-три твори, які становили б атракцію виставової імпрези. Очевидно, з признанням нагороди за різьбу була куди легша справа. Один із наших членів слушно завважив, що майже кожному зі скульпторів, які брали участь у цій виставці, належалася б нагорода.

Нарікання п. Кузьми, що нагорода за акварелю була помилково признана В. В. Кричевському, є теж не зовсім слушне. Вибір був правильний: ґваш є лише відміною акварелі, а кольорит картини В. В. Кричевського (зокрема сильно відчуте небо й дальший плян пейзажу) виявив великий хист нашого мистця.

Якщо в майбутньому знайдеться ще людина із широким жестом п. Джуса, та знову уфундує нагороди за мистецькі твори, було б дуже побажане, щоб встановити не по одній премії з кожної ділянки, а розділити пропорційно дану суму на три нагороди (першу, другу й третю). Тоді й жюрі має куди легше завдання й буде менше нарікань на „несправедливий поділ". При чому активну участь у признанні одної премії могли б прийняти й самі відвідувачі виставки.

Але все ж таки я вірю, що критичні завваги мистця Кузьми виплинають лише з якогось непорозуміння, бо справжній мистець бере участь у виставці направду радо, без огляду, чи там дають якісь грошові нагороди, чи ні.

П. Кузьму можу впевнити, що якщо ця подія мала б бути, згідно з його словами, „невдалою імпрезою", то винні тому не члени жюрі, а більше самі мистці. А може найбільше ті, що, як п. Кузьма пише, підо впливом фальшивих амбіцій баламутять публіку.

СТОЛІТТЯ „МУЗЕЮ"

(Репортаж)

Я зарікався, що не буду вже (принаймні до Великодня) писати про ювілеї, але трапилась на долиці міста така епохальна подія, що треба її відзначити:

Сторіччя „Музею" на 7-ій вулиці.

Точніше кажучи — це не музей, тільки корчма, а назву музею придумав для неї, в хвилині натхнення, наш мистець, Михайло Мороз. І з такою назвою перейде вона, мабуть, до історії українського „давнтавну".

Найстарший в Ню Йорку шинок Мек Сорлі, це останній, як здається, айриський бастіон, що знаходиться в самому серці давнтавнської України: проти нього стоїть наша церква, ліворуч книгарня „Сурма", над ним канцелярія ЗУАДК-у, праворуч — парафіяльні будинки, офіс д-ра Осінчука... Не диво, що взятий в такі клямри „музей" поволі українізується. Починає і його заливати „свіжа кров". Старі костомери відходять один по одному на побачення з св. Патриком, а затабачені недобитки притихають по кутках, коли до „музею" впроваджує свою спортову ґвардію директор К-вич.

Українська мова панує тут нарівні з ірляндським діялектом, ну, а наших співаків, між якими вирізняються деякі солісти „Думки", хіба ніхто не „збетує!" Сталий відвідувач „музею", п. Микола Приплись, мав зарезервоване почесне місце в день Ювілею. Зрештою тут працюють два „офіціялісти"-українці. Один з них, п. Микола Струк, новий еміґрант, поінформував нас, що за три роки праці в „музею", він не був свідком ніодної пияцької авантюри.

— Хто хоче авантюруватися, або має з кимось порахунки, той виходить на вулицю. А як не вийде, то його винесуть. „Be Good, or be Gone", перестерігає кожного напис коло входу.

Шинок Мек Сорлі належить до таких особливостей долішнього Ню Йорку, як Бавери, Ґрінич Вилидж, чи китайське місто. Славний він тим, що:

1. Понад сто років стоїть на тому самому місці, майже в незміненому вигляді від дня його заложення (в 1854 р.).

2. В цьому шинку не дістанете ні вина, ні горілки, тільки пиво (і закуску).

3. Його порога не сміє переступити жінка!

Музей — це єдине слово, що тиснеться вам на уста, коли входите в цю стару, задимлену коршму, перепоєну квасним запахом пива, сирої цибулі та свіжого трачиння, яким посипана долівка. Трачиння заступає курцям попельнички та інші гігієнічні вигадки, що їх тут не респектується. Стоїть тут шинквас („бара"), що має 133 роки. Стелю аж тоді зреперували, як відломився кусень перегнилого плястру і трохи не вбив одного з „реґулярних". Звання „реґулярного" дістає такий гість, що ходить до „музею" безперервно 30 р.

Ще донедавна „музей" гордився тим, що має двох своїх сімдесятилітників, т. зн. „костомерів", що пересиділи в ньому 70 років свого життя. Чотири місяці тому один з них, старий Джан Рейлі, помер і під час ювілейних святкувань його крісло стояло порожнє на знак жалоби. Другий могіканин, Френк Гессіян, 89 літ від роду, втішається добрим здоров'ям і ніколи не минає нагоди переполоскати горло одною, другою, чи десятою бомбою пива. На ювілею виступав у парадному, зеленому циліндрі.

Стіни двох „музейних" кімнат дослівно обліплені пам'ятками, не так може історичного, як курйозного характеру. Висить тут, наприклад, оригінальний гончий лист за вбивником президента Линколна з визначенням 100,000 дол. нагороди кожному, хто допоможе його відшукати. Стоїть мильниця, з якої голився віцепрезидент Гемлін, висить титульна сторінка „Таймсу" з 1815 року, оправлений в рямці квиток вступу на відкриття Бруклинського мосту в 1882 році, перша самоходова ліцензія з 1913-го року; стоїть крісло, на якому сидів тут Петро Купер і бюст силача Салівена... Розвішені різних розмірів шаблі, самопали, індіянська зброя та строї, полинялі портрети президентів, боксерів, фільмових та циркових зірок, розуміється з автографами, жмутки банкнотів, що давно вийшли з курсу, монети, люльки, маски, кубки, медальйони — та й всяка всячина, якої не перелічиш. Висить колекція старосвітських годинників, з яких деякі навіть ходять. Чим старша пам'ятка, тим рясніше закосичена павутинням — святою патиною відгомонілих літ, якої не вільно торкати.

В „музею" панує від ста років непорушний закон: вступ жінкам рішуче заборонений! Для нікого не робиться вийнятків, навіть власниця, пані Дорота Кірван, не сміла в день ювілею переступити Рубікону, а коли весела братія випивала всередині многолітствіє, то пані Дороті подали „з ласки" бокал пива через поріг, на вулицю.

Її чоловік, Перрі Кірван, сказав одному репортерові:

— Моя дружина може заглядати сюди тільки знадвору, через вікно. А тому, що наші вікна вже давно немиті, то багато вона тут не побачить.

Мр. Кірван, айриш чистої крови, одідичив музей від свого тестя, Дана О'Коннеля, спенсіонованого „капа", що ходив до шинку 35 років і так його полюбив, що відкупив від Била МекСорлі, а той знову був сином леґендарного Джана МекСорлі, основоположника „музею".

Про старого Джана МекСорлі, що відійшов до Вальгалі 1913-го року, складені пісні та поезії, переважно поетами з Баверів.

Ювілейні святкування відбувалися з великим шиком 17. лютого ц. р. і були перенесені з „музею" на 7-му вулицю, бо реґулярна ґвардія і принагідні гості не поміщалися всередині. „Музей" був прибраний в американські та ірляндські національні кольори, а співам, тоастам і віватуванням не було кінця. З'явилися репортери нюйоркських щоденників, що присвятили ювілеєві обширні статті з фотосвітлинами.

Була спеціяльна програма на телевізії.

Мимоволі приходять на думку похвальні, нераз, твердження декого з нової еміґрації, що Америка — це країна без минулого, американці ж — це нарід, що не має та не зберігає традицій... Та чи нарід без традицій святкував би з таким піетизмом сторіччя одної, старої коршми на долині міста?..

Ікер.

ЮРІЙ ЯНОВСЬКИЙ У СВІТЛІ СОВЄТСЬКОЇ КРИТИКИ

(Закінчення зі стор. 3)

ництво корабля — це образ національного будівництва, критик писав.

„Будівництво, ведене під ідейним керівництвом автора-оповідача закінчене. Корабля спущено на воду. На кораблі здіймають ліхтар, що один кріз „шарудливу мантію ночі" випромінює рівний вогник"... Оцей корабель „має перевозити на батьківщину знудьгованихностальгованих її синів, і на якому мають навчитись мореплавної справи відважні юнаки, що мусять за автором шукати яскравих просторів і горизонтів"...

„Так розшифровується ідейна концепція „Майстра корабля". Маємо тут націоналістичне сприймання й трактування радянського національно-культурного будівництва. За будівника й керівника, зрозуміло, автор виставляє згуртовану „національну інтеліґенцію", що шанує, мовляв, історичні традиції й бореться за „національну культуру".

Ідейна концепція твору „Майстер корабля" Юрія Яновського пов'язана з іншими його творами і на це вказувала критика на радянській Україні, пояснюючи цей факт націоналістичним світоглядом письменника. „Збірка віршів „Прекрасна Ут", що вийшла 1928 року, відбиває „той самий основний ідейно-стилевий комплекс", відзначає цитований нами критик.

„У вірші „На майдані", приміром, Яновський, віддавши шану старому світові, старій Україні з сотнями й куренями, вітає новий день, нову Україну. Оновлення цій Україні зможе дати, за автором, лише якір, який угрузне в її землю. Якір — це той прилад, що дає кораблеві змогу стійко триматись, коли йому загрожує небезпека. Якір — це надія. Так його підносять самі корабельники в „Майстрі корабля": „На якір дивляться з надією тоді, коли море топить кораблі"... У вірші „Десять" оспівано соборну Украніну від Дону до Сяну з центром Січчю — Дніпрельстаном, будівництво якого ми повинні закінчити для майбутніх поколінь:

Не забуде нас тоді онук —
Пролетаріяту гордий син:
Мільйоном пролетарських сил
Візьме націю із наших рук.

Показавши далі картину нової України, що десятилітнім існуванням глибоко закопала в землю гетьманські клейноди, поет каже:

Бачу неоспівані моря.
Бачу кораблі у далені:
Димарями, щоглами уряд
Наближаються крізь сонця німб.

Присяги не кажемо тепер:
Десять літ будуєм Владу Рад.
Маяком стоїть УСРР —
Нація не піде вже назад!

„Як бачимо, — зауважує критик, — поет дивиться на майбутнє радянської України крізь призму майбутнього нації (а не кляси). В це майбутнє мають її привести „кораблі", що їх творять свідомі інтересів своєї нації „майстри". З рук цих „майстрів" („з наших рук") очевидно й має майбутнє покоління перебрати оцей найдорожчий для майстрів скарб — націю".

„Роман „Чотири шаблі" — проблематикою своєю щільно зв'язаний із „Майстром корабля", продовжуючи його основні лінії та розгортаючи ті, що в „Майстрі корабля" лише намічалися. У „Майстрі корабля" тільки почато натяками — заперечення української історичної псевдогероїчної минувшини й етнографізму, зокрема у висловлюванні інтеліґента-письменника, молодого Генрі. В „Чотирьох шаблях" цю роботу продовжено... Але помилились би ми, якби пристали на думку, що Яновський взявся до кінця деструктувати минувшину. Уже тут відчуваємо, як гумористичне забарвлення розповіді зникає, поступаючись місцем патетичній романтичній орнаментиці. На весіллі під спів кобзаря Шахай починає відчувати „настоящу" волю і клянеться дідові, що честь і хоробрість ще не загинула: „Любов і ненависть, дружба й самопожертва вже підносяться в забуття. Революції ми не проспимо. Яка воля віє над землею!"

Цей же Шахай в іншому місці патетично проголошує: „Надія охоплює нас, цілі мільйони людства здригаються, повертається на кін історії придушена, але жива нація, вже грізно й тривожно вітають її сурми"... „Ми стоїмо перед дверима історії, ми заходимо до будинку цієї к..., як рівні, ми заходимо, як Наполеон і його маршали, як високий кривий хан Тімур, що розмахував мечем на цілу Азію й Европу, як Леонід під Термопілами, що загинув із своїми трьома сотнями, захищаючи стежку до Спарти".

Далі чуємо такі речі: „Я ненавиджу нашу націю за те, що вона не вміє до краю думати й до краю діяти. Хмельницький під Зборовом злякався брати до полону польського круля!... Я хочу тут поставити своє життя і життя всіх наших партизанів, ми будемо битися до забою, оздоровимо голови і знайдемо енергію — боротися до краю, до перемоги, за гідність, яку розбудила в нас велика революція". (І. Ткаченко — „Творча путь Яновського". Критика, 1931 року, ч. 3). Такий образ Юрія Яновського і його літературної творчости в освітленні совєтської критики. Таким він спопуляризований цією критикою серед найкращих кіл читачів у 20-х і на початку 30-х років. І тому Юрієві Яновському належить одне з найпочесніших місць в історії української літератури.

Anita Bjork and Gregory Peck in a scene from 20th Century-Fox new Cinema Scope film "NIGHT PEOPLE" starting on Friday, March 12, at the Roxy, 7th Ave. and 50th Street.

ПЕРЕД КІНЦЕМ РОКУ

Маємо тут на увазі кінець ділового року Українського Народного Фонду. Він замикається уже через пару тижнів — 31 березня.

Правда, в останньому місяці констатуємо жвавіший приплив Національного Датку, але все ж'до будь-якого ідеалу ще дуже далеко.

Ще надзвичайно багато людей свого обов'язку щодо Народного Фонду не виконали.

Свідомо вминаємо всякі нарікання та моралізування з цього приводу. Загал нашого громадянства стоїть уже на такому інтелектуальному та політичному рівні, що жадних „повчань" не потребують. Усі знаємо, що кожна поважна праця потребує матеріяльних засобів. Усі розуміємо, що всякі інтервенції у Вашингтоні, в Об'єднаних Націях, всякі подорожі, побачення, меморіяли вимагають певних видатків, — хоч би й найскромніших.

Усі розуміємо, що жадна книжка, брошура, навіть летючка не з'явиться сама собою, бо треба заплатити за друк, за папір, за пошту і т. д.

І, нарешті ,усі чудово знаємо, що коли заплатимо Національний Даток, то праця для української справи піде ширше, глибше, швидше і, навпаки, коли цього не зробимо, то справі пошкодимо.

Отже — все це ясно ,все це відомо!

Тому треба, очевидно, пересилити, перемогти всі „бар'єри", що стоять на перешкоді до вплачення Національного Датку.

Таких бар'єрів є багато. але, між ними один, десь певне, — найголовніший.

Це — недоцінювання — власної ролі, ролі одиниці в загальнонаціональному змаганні. Нам здається, що без нас обійдеться. Тим часом, власне, роля наша ,роля одиниці є в даному разі — рішальною.

Не думаймо про всіх. Думаймо лише про себе

І виконаймо лише свій обов'язок!..

В. П.

„СВОБОДА" НА БОЙКІНЩИНІ — 60 РОКІВ ТОМУ

Шістдесять річний ювілей У. Н. Союзу пригадав мені, як зустрічали орган УНС, „Свободу", в моєму родинному гірському селі Сенечолі на Бойківщині, більш як пів сотні років тому.

Не знаю, чи оказові числа „Свободи" висилано всім священикам на підставі адрес із „шематизму", чи хтось з редакторів „Свободи" знав мого батька особисто, але прийшла вона несподівано і поява нового часопису в нашій пошті була небуденною подією. Пошта в тому, розкиненому по верхах Бескиду селі, віддаленому від найближчого поштового уряду 35, а від повітового міста Долини 50 км., було одиноким зв'язком з культурним світом. Вона приходила двічі в тиждень і тоді десятник повідомляв того, що мав бути післанцем по пошту. Післанець клав у бесаги (наплечник з доморобного льняного полотна), або в шкіряний „бордюг", харчів („мерендю") щоб вистачило на два дні дороги, відбирав у громадського писаря шкіряну поштову торбу і вирушав в дорогу до Велдіжа! Дорога вела гірськими хребтами, густими смерековими лісами, долинами гірських річок — Мізунки, Ільниці і Свічі. Прекрасні околиці, мальовничі панорами, хрустально чисте, насичене запахом живиці повітря, — одна розкіш така дорога для міських прогульковців в літню пору. Але не в осінні дощі і. вітри, не в зимові морози і заметелі, не в поледиці і розтопи ранньої весни — коли треба було іти з обов'язку 35 км. одної і стільки ж наступної днини. Тому післанець вертався втомлений — як там говорилося, „здорожений".

Заходив наперед на приходство, щоб віддати пошту і щоб відпочити, з'їсти білого хліба з овечим сиром, напитись чаю чи молока. І щоб порозмовляти про новини з дороги, бож був він героєм дня.

Тому часто збиралися на приходстві і вичікували післанця сусіди і сільська старшина — писар, дяк, провізор а то і сам „князь" (так називали, по прастарому звичаю, в деяких селах на Бойківщині війта). Всі вони, за виїмком дяка та писаря, були неписьменні, бо за їх молодости школи в селі ще не було, але з природи бистрі і цікаві на новини.

Кожного разу приходило з пошти „Діло", на яке всі в родині нетерпеливо чекали. Часом приходили листи від братів, що вчилися у Львові, чи від когось з дальшої рідні; урядові письма, а раз у місяць „Епархіяльні Вісті", літературний журнал „Зоря", гумористичне „Зеркало", і „Дзвінок" для нас — дітей.

Було в хаті повно сусідів і тоді, як прийшла небачена ще — „Свобода". І то прийшла аж з-за моря, з далекої Америки.

Філателія не була ще тоді в моді, тому ніхто не звертав уваги на поштову марку, а предметом подиву, була таки сама, скромна об'ємом газетка, що відбула таку далеку дорогу, про яку нікому з тих, що її оглядали, і мріяти не приходилося.

Заки батько прочитував у кімнаті нові числа „Діла", дяк засів з людьми у кухні за довгим смерековим столом і показував кожному „Свободу" та вичитував американські новини.

Зацікавлення було велике і падало більше запитів про Америку, як могла дати відповідей газета, що прийшла звідтам. З нашого села і околиць ще не виїздив ніхто до Америки — ще була робота в зрубах, ще випасали в полонинах воли та вівці. Але зацікавлення „новим світом" було не мале і буйна фантазія додавала все щось нового до правдивих вісток, що звідтам доходили. (Вже тепер в Канаді довідалася я, що якраз в ті роки приїхали перші імігранти до цеї країни з сусідньої Перегінщини).

Оживлена балачка людей зацікавили і мене з братом „Свободою" і ми хотіли знайти щось інтересного для себе.

Теперішніх малих читачів „Свободи" цікавить „Тарзан", а нашу увагу притягнули тоді оголошення.

В „Ділі" ніяких оголошень не було, а тимбільше ілюстрованих та віршованих. А ту в „Свободі" видрукувані напроти себе якісь дві кусі, чорні постаті, а під ними „віршик":

„Добрий вечір, куме мій!
Добрий вечір, свате!
А куди так спішите?
До Талпаша, брате!
Що за Талпаш, звідки він?
Тож краян наш милий.
У нього всі русини
Підкріпляють сили.
Що за бриндзя й масло там
Обходиться файно,
Услугує, як панам,
Тано надзвичайно!"

Ватько пояснив нам, що це таке оголошення і чому їх в Америці друкують, та що ті чорні фігурки такі чудні тому щоб притягли увагу читача.

Не мала користи з того українсько-американська крамниця що я, ще ледве уміючи читати, вивчила його анонс на пам'ять, що ще і нині його пригадала. Але того Талпаша ми, діти, ще не раз згадували. Як наша полонинська бриндзя була коли особливо смашна, ми приговорювали собі: „така, як від Талпаша".,

Ватько перечитував „Свободу" від „дошки до дошки" — не ради новин, бо вони були „крайові", відбувши раз подорож до Америки (не летунською поштою), а потім другий раз через океан знову до Ґаличини, були вже таки добре не нові і давно знані.

А читав її, щоб оцінити, як і що „вони" там пишуть. „Вони" — ті відважні і ідейні одиниці, що взялися за діло (в щасливу хвилю) і рідним словом почали гуртувати і об'єднувати тих самітних, що їх „недоля й горе може гнали за море в чужину". Радів мій покійний батько появою „Свободи", як кожним проявом національної свідомости і зорганізованости.

В далекому відлюдному селі новин було мало, тому вістка про газету з Америки була темою розмов в найближчу неділю, коло церкви. А по „Хвалі Божій" (так звали Богослуження) знову повна хата людей: ґаздів, жінок, молоді. Усі хотіли наочно побачити „Свободу", переконатися, чи правда то, „що прийшла газета аж з Гамерики". Хотіли також довідатися, чи нема яких цікавих вісток з країни, де нема хлопів і де всі одягаються по „панськи". Леґіні негодували, що не можуть туди їхати — нема грошей на дорогу і не пустили б їх, бо треба ставати до бранки.

Давні роки, — не ті часи, не одна люта хуртовина звіялася над верхами Вескиду. Не знаю, чи живе ще хто з тих, що так цікавилися „Свободою", — не вміючи її прочитати. А мені тоді здавалося б було неймовірною казкою — якби хто сказав, що більш як за пів сотні років житиму в Канаді і в гамірному мільйоновому місті Монтреалі очікуватиму з пошти „Свободу" малощо так нетерпеливо, як в відлюдному, гірському селі виглядав з пошти „Діло" мій покійний Батько.

Олена Ор.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Филаделфія, Па.

Посвячення храму св. Покрови.

На сторінках цього часопису вже згадувалося про велику втрату УПЦеркви св. Покрови в Филаделфії, коли то невияснений досі пожар знищив недавно перед тим куплений будинок церкви.

Від того часу (лютий 1952) до недавна були тяжкі часи „скитання на свитанні". Всяка діяльність, а в першу чергу Богослужби, були утруднені, бо церква містилася в одній з заль прихильної місцевої румунської православної громади. (Це власне тут відбулася історична хіротонізація нашими ієрархами Владикою Митрополитом Іоаном та Архиепископом Мстиславом румунського православного епископа Валеріяна).

Старанням настоятеля, Парафіяльної Ради, жертвенних парафіян та за допомогою братської організації „Народна Поміч", громада недавно купила церкву з багатьма просторими приміщеннями та житловий будинок (все при 2225 Н. Мешер Ст.).

Торжественне посвячення храму відбулося в грудні м. р. Чин посвячення довершив Митрополит Іоан в сослуженні настоятеля протопресвітера О. Потульницького, прот. М. Запаринюка, о. Р. Качмарського та диякона Кушніра. Виповнена вщерть гарно прикрашена церква, прекрасний спів хору під орудою п. О. Дідуха та саме усвідомлення цього великого моменту в житті громади витворювали молитовний піднесений настрій. Повчальне слово та привітання Митрополита Іоана глибоко запали в пам'ятьприявних вірних.

Після Богослужби всіх запрошено на святковий обід в парафіяльній залі. Владика Митрополит, духовенство, представники установ та організацій і понад 200 гостей засіли після молитви до приготованого Сестрицтвом обіду. Програма складалася з мистецької гостини та привітальних промов.

Мелодійним співом, мистецьким виконанням та щирими привітаннями устами п. В. Пипюка зворушив усіх відомий чоловічий хор „Легай Валей" під вмілим керівництвом п. О. Дідуха. З захопленням вислухали приявні артистичну деклямацію п. Кемпе Гош. Артист-тенор п. Іван Гош відспівав ряд пісень, збираючи заслужені рясні оплески за гарне виконання. Сопрано пані Інна Черняхівська (активна сестриця та член церковного хору) виконала пісні з тонким відчуттям змісту та музичної барви. Солістам акомпанювала п. Н. Котович.

Кінцеве слово виголосив настоятель протопресвітер О. Потульницький. В коротких слова змалював він зразкову поставу парафіян при купівлі та ремонті церкви. При упорядкуванні церкви та цілого будинку працювали вечорами, після щоденної тяжкої фізичної праці, окремі парафіяни та цілі родини. Приклади великого віддання та ентузіязму виказали працьовиті сестри та брати і їм в першу чергу та й усім жертводавцям і працівникам дякував о. настоятель.

В історії св. Покровської громади це велике досягнення, яке в обличчі недавньої великої втрати та невідрадних умовин набирає ще більшого значення, лишиться назавжди символом незломности й росту. Під опікою всевишнього та Покровом Пресвятої Богородиці, громада молитвою, працею та любов'ю зустрічає життєві труднощі й невпинно прямує до високих цілей нашої Церкви й Народу.

Володимир Дмитріюк.

Трентон, Н. Дж.

Відзначення 30-их роковин смерти Ольги Басараб

Дня 12 лютого 1954 р., заходами Організації Оборони Чотирьох Свобід України, 18-го відділу в Трентоні, вшановано пам'ять Ольги Басараб, яку закатовано в польській тюрмі, поминальним Богослуженням — панахидою, яку відправив о. Т. Атаманюк в українській католицькій церкві.

Після панахиди запрошено Українську Громаду до церковної домівки, де відбулися Святочні Сходини на які склалися три пісні хору під дир. п. І. Вігуна, вступне слово та вичерпний і добре опрацьований реферат пані А. Бойцун, культ.-освітньої референтки ООЧСУ в Трентоні.

Святочні Сходини почав хор могутнім „Не пора", опісля коротке та речеве вступне слово голови відділу п. З. Федоровича.

Реферат пані А. Бойцун представив особу Ольги Басараб в історичному аспекті Визвольних Змагань України.

Після реферату хор під дир. п. І. Вігуна відспівав „Ми по таборах і тюрмах", та на закінчення „Ще не вмерла Україна".

Слід згадати, що пам'ять Ольги Басараб живе в серцях українців, бо доказом цього була присутність зверх ста осіб.

Б. Д.

Ню Йорк, Н. Й.

Жалобна Академія з приводу смерти Президента УНР Андрія Лівицького.

У неділю, 28 лютого 1954 українське громадянство м. Ню Йорку, з почуттям великого смутку, віддало поклін світлій пам'яті державного мужа, Президента Української Народної Республіки, Андрія Лівицького.

Першим виголосив „Слово про Президента" б. заступник прем'єра Уряду УНР д-р К. Паньківський, що вичерпно і яскраво схарактеризував постать Покійного: п'ятьдесять літ на службі українській справі, на найбільш відповідальних становищах і з них 28 літ на пості найвищого репрезентанта Державного Центру УНР на чужині.

За тим слідував окремий зворушливий момент: відчитання д-ром М. Галієм Заповіту Покійного Президента, що був вислуханий стоячи.

Далі слідували окремі промовці. Характерну рису Покійного — — безперервну службу українській справі при найтяжчих умовах підкреслили в своїх промовах.

Ген.-пор. О. Загродський а також представники чужинців — президент Білоруської Національної Ради інж. М. Абрамчик та представник Армянського Комітету Н. Ассатріян.

Д-р А. Марґолін спеціяльно спинився на постаті Покійного Президента як захисника прав національних меншин на Україні, а зокрема і головно — людности жидівської. Він згадав про речі і обставини дуже мало відомі навіть українському громадянству, а особливо молоді.

Отже — перше знайомство прелеґента з пок. Президентом сталося в 1908 році, коли адвокат Марґолін мав виступати у військовому суді в Києві, як оборонець молодого ще тоді українського діяча Андрія Лівицького, якого було віддано під військовий суд за те, що він створив і очолив спеціяльний комітет в Лубнях, на Полтавщині, який мав своїм завданням запобігти жидівському погромові в цьому місті. Було це в 1906 році, коли органи російської поліції штучно улаштовували жидівські погроми по містах України, ніби як реакцію „народу" на тодішній революційний рух, що охопив цілу Росію, а зокрема Україну.

— Але, — продовжував п. Марґолін, — постать Андрія Лівицького не була одинока й випадкова. Разом з ним в тій же справі, як член того ж Комітету, засів і другий видатний український діяч — Сергій Шемет. Це був початок мого знайомства з українцями, з українськими діячами, а далі, поступово я пізнав цілий ряд найвидатніших українців, що очолювали українську справу і одночасно були щирими приятелями народу жидівського та оборонцями його від насильств і погромів. Це були такі постаті, як Президент Української Центральної Ради проф. М. Грушевський, Голова Директорії і письменник В. Винниченко, Головний Отаман Симон Петлюра, академик і публіцист С. Єфремов, прем'єр-міністер за часів Директорії УНР В. Чехівський. Це були великі люди! Але це далеко не всі. З бігом часу я пізнав цілу низку інших українських діячів, людей високої інтеліґенції і моралі, що завжди стояли на сторожі прав свого народу, але й також на сторожі людяности у відношенні до інших, а між ними й до жидівського народу. Це були — учені, письменники, міністри. Між ними відомий судовий діяч, голова Чернигівського Суду — Ілля Шраг, професор і міністер закордонних справ О. Шульгин, професор і прем'єр-міністер А. Яковлів, правник і парляментарист — М. Корчинський, професор і міністер закордонних справ К. Мацієвич професор і бувш. прем'єр уряду УНР В. Прокович, інспектор Армії УНР полк. В. Кедровський, інженер і громадський діяч О. Залеський та ін. Це все наддніпрянці. Але також серед галицьких діячів і політиків я мав нагоду пізнати таких визначних людей, з широкими й гуманними поглядами ,як був. посол УНР в Лондоні д-р Я. Олесницький, д-р Т. Окуневський, відомий політичний діяч В. Охримович та ін... І коли тут і там підносилися обвинувачення проти українського народу, то українці мають повне право ці обвинувачення відкинути...

Мистецька частина Академії складалась з виступів відомого українського пяніста Вадима Кіпи, що полонив слухачів високим виконанням творів Косенка і Шопена, що відповідали повазі хвилі, а також виступу відомого хору „Думка", під керівництвом диригента О. Микитюка. Хор виконав народні пісні — „Та забіліли сніги" і „Журавлі".

Ці пісні, у такому мистецькому виконанні, зробили глибоке враження, як і ціла Академія своєю повагою, настроєм і атмосферою.

Зібрана чисельна авдиторія із різних прошарків українського громадянства та діячів державних, військових, представників науки, преси та громадського життя, поволі розходилась, повна глибоких вражень...

В. П.

ПЕРШЕ ЗАСІДАННЯ НОВОЇ УПРАВИ УКРАЇНСЬКОГО ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКОГО КЛЮБУ

27 лютого цього року відбулося перше засідання нової управи Українського Літературно-Мистецького Клюбу. На цьому засіданні розподілено обов'язки поміж членами клюбу, а також розглянено цілу низку справ з роботи клюбу. При розподілі обов'язків зроблено деякі зміни в складі управи й контрольної комісії. Так, з огляду на потребу посилення роботи господарсько-фінансового відділу п. Т. Шумиловича переведено з членів контрольної комісії в члени управи з наданням йому обов'язків скарбника, а на його місце кооптовано інж. П. Кобринського. З цією ж метою — з метою посилення фінансового апарату клюбу запрошено також бухгальтера П. Чубатого. Обов'язки членів управи визначено так: голова — С. Литвиненко, заміcник голови — Б. Подоляк і Р. Купчинський, секретарі — В. Чапленко й І. Шумилович-Шуварська, фінансова референтура — М. Яремович та І. Паливода, бухгальтер — П. Чубатий, скарбник — О. Дядинюк та Т. Шумилович, музичний референт — О. Прийма, літературна референтура — В. Чапленко й М. Понеділок. Склад контрольної комісії: Ф. Дудко, П. Татаринів П. Кобринський. З поточних справ управа розглянула: питання про влаштування чергового літературно-мистецького ярмарку наприкінці квітня або на початку травня цього року, питання про ремонт домівки клюбу, про заарендування відпочинкової оселі, про збирання членських вкладок і інше.

З Театру

30-річчя великої ролі

(Напередодні нюйоркської вистави „Пошились у дурні в Америці".)

Переглядаючи недавно давні річники „Зорі" (того знаменитого „Журналу для родин" — соборного літературного журналу кінця XIX століття), я попав на замітку про нову п'єсу, де автор прихильно нотує появу „нового фарсу М. Кропивницького: „Пошились у дурні". Автор замітки: Іван Франко.

Із трійки драматургів золотої доби побутового театру: М. Старицький, І. Тобілевич і М. Кропивницький — Кропивницький третій із черги. Та, бувши великим актором у першу чергу, він інстинктовно зумів передати своїм п'єсам таємний „нерв сцени", велику таємницю, якої не вміють збагнути часто й великі письменники. „Пошились у дурні" — феномен під тим оглядом. Побіч грайливого українського гумору, яскравих типажів українських хуторів, комедія має той чарівний „нерв сцени", ритм образів, сцен і ситуацій, що роблять п'єсу чистим „стовідсотковим" театром. Кожне слово несе в собі ритм сцен, акції, театральної гри. Ця комедія має в собі всі елементи Ґольдонієвського, чи Мольєрівського театру, а впарі з тим чар українського слова і гумору.

Майже 30 років пізніше настала нова доба театру, доба „Березоля", У монографії Йосипа Гірняка (виданій В-вом „Рух" за часів українізації) видно фотографію актора у гримі циркового сміхуна, що сидить на колесі. Підпис: роля Кукси: Модерний театр, у боротьбі з побутовим, вибрав... „Пошились у дурні". Комедія була ставлена в пляні цирку, текст змінено зовсім. Та ритм, образи і той дивний „нерв сцени" увійшов у наш модерний театр. Вистава йшла в 1924 році, у Києві, у театрі „Березіль" (у режисерії Лопатинського).

Сьогодні після 30 років „Пошились" появляються знову. Цим разом у новій адаптації, у перерібці пера Івана Керницького. І. Керницький не від нині працює на полі драматургії (його п'єси: „Король стрільців", „Сіль землі" й ін. А вже тут, в Америці, ми бачили його „На ріках вавилонських"). Користуючись досвідом драматурга й своїм хистом сатирика, І. Керницький пішов у своїй праці далеко поза попередні адаптації, дані вже на еміґрації: Богдана Нижанківського (Відень) і І. Алексевича, якими користувався Йосип Гірняк у виставах з тих періодів, Це були тільки короткі вставки на актуальні теми, дочеплені до незміненого тексту комедії.

І. Керницький дав майже нові дві дії, першу і третю. Акцію перенесено у Америку, у нашу дійсність. Містер Кукса і містер Дранко перетворилися у представників старої нашої іміґрації, а Антін і Василь у „ґрінорів", яким усе ще в голові політика й дівчата. Цікава роля Писаря — ніби „репортера", „іншуренсмена", „брокера" і подружнього посередника. Він і конферансьє: І. Керницький залишив другу дію незміненою, з усім чаром її побутовщини, зробив з 2-гої дії виставу т. зв. „театр у театрі". Іронічно-сатиричний гумор Керницького получився органічно з степовим широким усміхом Кропивницького і в результаті наш театр дістав нову, оригінальну адаптацію.

Вистава „Пошились у дурні в Америці" мала великий успіх минулого місяця в Торонто. У цю неділю відбудеться вистава в Ню Йорку, в залі Фешин Інституту, у виконанні Театральної Групи, під режисерією п. Олімпії Добровольської. Ролю Кукси виконуватиме Йосип Гірняк.

Кожен актор має одну ролю, що є ролею його життя, що в ній він найбільший, неперевершений, неповторний. Такою ролею Йосипа Гірняка (поминаючи харківський період „Березоля") є — як нам здається — роля Кукси. У ній Гірняк неповторний. Той, хто мав нагоду бачити французький театр Ж. Л. Варро, і міг порівнувати найкращих характерних акторів Мольєрівської комедії з ролею Кукси у блискучому виконанні Гірняка, міг усвідомити собі, якої високої европейської кляси актора має наш театр на еміґрації.

Сподіємося, що в цю неділю, сотки любителів театру заповнять залю Фешин Інституту, що би пережити хвилини такі рідкі серед буднів еміґрації: хвилини захоплення мистецтвом рідного театру і почування гордости, що ми маємо серед нас такого великого актора.

Іл. Чолган.

ПОДЯКА

Цією дорогою складаю найщирішу подяку організаціям і всім особам, які причинилися до влаштування моєї малярської виставки у Горожанському Клюбі в Филаделфії.

Мирослав Радиш

ВІСТІ З ТОРОНТА

700-ЛІТТЯ КОРОНАЦІЇ ДАНИЛА І ЗАСНУВАННЯ ЛЬВОВА

Торонто приступило до підготови імпозантної імпрези з нагоди 700-ліття коронації короля Данила, як рівнож 700-ліття заснування ним міста Львова. Для влаштування цих святкувань, був вибраний на широкій громадській базі підготовчий Ювілейний Комітет, до якого увійшли: голова Комітету: д-р Степан Росоха (Братство Карпатських Січовиків), члени: о. ред. Петро Хомин (українська католицька церков), о. прот. Петро Самець (українська православна церков), М. Верига, УНО — (Українське Національне Об'єднання), Іван Гуменюк (СУС — Союз Українських Самостійників), проф. Солонинка ЛВУ — (Ліга Визволення України), д-р Л. Крохмалюк (КУК — ФДК і Канадійського Легіону).

Святкування відбудуться під патронатом Комітету Українців Канади 28 березня у залі „Месcей Гал". На головного промовця запрошено проф. Шлемкевича з Ню Йорку. У концертовій частині візьмуть участь визначні українські мистецькі сили м. Торонта. Рішено запросити як гостей усіх українських церковних і світських достойників, представників міста Торонта, федерального уряду і парляменту, як теж провинційного уряду і парляменту.

АНІ П'ЯДИ УКРАЇНСЬКОЇ ЗЕМЛІ!...

Ані п'яди української землі не віддамо нікому — ніколи! Під цим гаслом святкують всі українці у вільному світі 15 річницю проголошення самостійности Карпатської України. Під цим гаслом святкують цю соборницьку подію також українці в Канаді під патронатом Комітету Українців Канади. Під цим гаслом святкують цю історичну подію також українці м. Торонта.

Святкування в Торонті відбудуться 14 березня, в неділю в год. 8-мій вечора в Авдиторії УНО, 297 Каледж вулиця, під патронатом Відділу КУК, а технічно перевели їх Братство Карпатських Січовиків.

Екзекутива Відділу КУК у Торонті отсим щиро закликає всіх українців м. Торонта і околиці, прибути масово на ці святкування, щоб своєю присутністю заманіфестувати волю українського народу до власного самостійного життя і заразом задемонструвати та запротестувати проти залізхань наших сусідів на українські землі, а в першій черзі на українську Срібну Землю — Карпатську Україну!

Екзекутива Відділу КУК у Торонті.

НОВІ КНИЖКИ

Володимир Барагура. Меч і слава. Історичні оповідання для дітей і молоді. „Євшан-зілля" і „На варті". Торонто, 1954, стор. 72, обкладинка мистця Мирона Левицького. Ілюстрації мистця Петра Андрусева.

Володимир Барагура в цій книжечці показав, що він уміє легко писати оповідання для молоді, яка напевно смакуватиме в них, коли дістане їх до своїх рук.

В книжці „Меч і книга" надруковано 14 оповідань у трьох групах. Перша група називається „На полі слави", і в ній маємо два оповідання з тих часів, коли хоробрий український князь Святослав воював з печенігами, одно з половецького життя, одно з часів короля Данила і четверте нагадує читачеві славні козацькі часи. Три оповідання творять другу групу під назвою „Пергамент і книга". Тут дав автор оповідання про Нестора - Літописця, Києво-Могилянську Академію та про острозьких первопечатників. Найбільше оповідань в третій групі, бо аж шість. Ця група називається „Перші кроки на верхів'я", і в ній Барагура оповідає про Тараса Шевченка, Івана Франка та Лесю Українку.

Таких оповідань досі майже не було в нашій літературі. Були вже оповідання з нашої політичної історії, а тут автор формою оповідання інформує молодого читача і про культурні справи і про життя молодих наших читачів від наукових, навіть популярно написаних розвідок на культурні чи літературні теми. І оці Барагурині твори пригадуватимуть молодим нашим читачам славне минуле України, її культурні осяги та життя її великих письменників.

В книжці 18 гарних великих ілюстрацій Петра Андрусева, а прикрашена вона кольоровою обкладинкою Мирона Левицького. „Меч і книга" В. Барагури — це одне з кращих видань для нашої дітвори — гарний подарунок під ялинку.

Л. Луців

Д-Р СТ. ВИТВИЦЬКИЙ — ПРЕЗИДЕНТОМ У. Н. Р.

(Закінчення зі стор. 1.)

ціональної Ради, що на основі параграфу 22 Тимчасового Закону про Реорганізацію Державного Центру автоматично стає Головою Держави з титулом, правами й обов'язками Президента Української Народньої Республіки.

Виставляється єдина кандидатура — д-ра С. Витвицького.

Відкритим голосуванням, одноголосно, вибирається Головою Української Національної Ради дотеперішній голова Вик. Органу УНРади — д-р Степан Витвицький. Всі приявні члени Української Національної Ради і чисельні гості спонтанно встають з своїх місць і вітають д-ра Витвицького довготривалими оплесками.

На підставі висліду голосування Голови III Сесії І. Багряний проголошує Головою Держави, Президентом Української Народної Республіки, д-ра Степана Витвицького, та заприсяжує його. Всі встають і д-р Витвицький повторює текст присяги.

Президент Української Народної Республіки виголошує відповідну промову.

Наступна точка, з огляду на те, що поступив внесок, щоб нові законопроєкти передати до відповідної Комісії, відпала.

Голова III Сесії п. І. П. Багряний закриває перше засідання III Сесії Української Національної Ради і заповідає наступне засідання на слідуючий день, тобто в неділю, 7 березня 1954 р.

Перед початком III Сесії Української Національної Ради відбулися Служби Божі в обох Церквах: в українській греко-католицькій церкві о 10-тій годині ранкуу, а в українській православній церкві о 11 годині.

та побажав успішної і плідної ві віделужив тиху Службу Божу Генеральний Вікарій на Німеччину о. Голинський та обажав успішної і плідної праці III Сесії Української Національної Ради, якій було виголошено многоліття.

В українській православній церкві відправив Службу Божу з молебнем Благочинний о. Паладій Дубицький та виголосив Вічну Пам'ять Покійному Президентові Андрію Лівицькому і многоліття Українській Національній Раді, побажавши успішної праці III Сесії Української Національної Ради.

КОЛЯДА НА СУСПІЛЬНУ СЛУЖБУ ЗУАДК

Листа ч. 2.

На поклик Злученого Українського Американського Допомогового Комітету та Українського Конгресового Комітету слідуючі організації та громадяни зложили Коляду на допомогові та переселенчі цілі ЗУАДК-у (від дол. 5 вгору):

Від українських бізнесменів та професіоналістів у Филаделфії: По $25: д-р Еміль Гарасим. По $15: Кравецька робітня п.п. Викрикач і Чопко. По $10: „Фортуна" — І. Гаврилів і С-ка; проф. Петро Андрусів, Еміль Кульчицький, Василь Мущинка, Павло Буґера, Володимир Ущак. По $5: Василь Креденсер, Михайло Елько, д-р Павло Дубас, д-р Е. Прончак, Олена Штогрин, Александер Яремко, Павло Пономаренко, Я. Мартинович і С-ка, Мирослав Кушнір, Крамниця Павла Федьків, Будівельне підприємство Петик і С-ка, д-р Тарас Рибачок, Михайло Іванисик. — Разом $180.

Збірка на річних зборах Б-ва св. Василія Великого, відд. 364 У.Н.С. у Клівленді (переслав адв. Малицький): Збіркова листа ч. 7456 $24.25; ч. 9362 $18.75. (Поіменно жертводавці будуть проголошені у звіті за січень 1954).

Збірка у Дітройті, Міш. — переслав д-р Антін Заплітний — Збіркова листа ч. 7507 $35. (Поіменно жертводавці будуть проголошені у звіті за січень 1954).

Збірка в Роктави, Н. Дж. $27 — переслав Іван Ілляшенко. (Поіменно жертводавці будуть проголошені в звіті за січень 1954).

Відділ Матірного Союзу Українок у Балтимор $20 — спеціяльне призначення (переслала О. Калиновська).

Збірка на товариській зустрічі Нового Року в домі п. М. Сидоренко. $18.50. (Поіменно жертводавці будуть проголошені в звіті за січень 1954) — переслав Григорій Дац.

Український Аматорський Гурток у Геркімер, Н. Й. $13.20.

Зі збірки на похороні бл. п. Теклі Буґера $12 (переслав М. Дубас).

По $10: Андрій Васів з Беккарії, Па.; Т-во Ісаака Мазепи, відд. 234 У.Р.Союзу (переслав секретар М. Отрешко-Арський); Василь Сломошинський з Джемейка, Н. Й.; Іван Баран з Понд Едді, Н. Й.; Союз Українок Америки, відд. 6 у Рачестер, Н. Й. (переслала Софія Онуфрик); Микола Осовський з Шікаґо; Кася і Гриць Паук з Шікаґо; Теодор Гуль з Стейтен Айленд, Н. Й.; Нікифор Сліпченко з Мангейм, Па.; Петро Самойлів з Ню Йорку; д-р Б. А. Филипчак з Толідо, О.; Яків і Марія Репокіз з Дітройту; Софія Ткачук з Клівленду; Н. Горбовий з Ню Йорку.

По $5: Ян Щебловський з Шікаґо, Ілл.; Анастасія Семчук з Вашингтону, Д. К.; Вч. о. П. Білон з Жанет, Па.; Франк Кінік з Бервік, Па.; Р. Коровайчук з Клівленду, О.; Семен Лобур з Клівленду; Богдан Козак з Гартфорду, Конн.; Роман Косович з С. Франциско, Кал.; А. Мартинюк з Шікаґо; Павло Головатий з Шікаґо; А. Левенець, Марія Левенець, М. Левенець з Асторії, Н. Й.; Марія Бурдин з Шікаґо; Александер Филипович з Мінеаполіс, Мінн.; Василь Семків з Ембридж, Па.; Роман Кишакевич з Шікаґо; Родина Чайковських з Парми, О.; Теодор і Олена Марущак з Понтіяк, Міш.; Ярослава К. Галан з Филаделфії, Па.; А. Кущик з Дітройту, Міш.; Ст. Грабар з Перт Амбой, Н. Дж.; М. Деркач з Лос Анджелес, Кал.; Є Заяць з Бофало, Н. Й.; Йосип Білоган з Іст Орендж, Н. Дж.; Олекса Таран з Річмонд, Ва.; Йосип Перлович з Тамз Рівер, Н. Дж.; А. Берегулька з Бостону, Масс.; С. Марійчук та Михайло Кравчук з Филаделфії, Па.; Іван Середоха з Картерет, Н. Дж.; М. Дуда з Ню Гейвен, Конн.; Микола Лисий з Дітройту, Міш.; С. Чалишев з Девон, Па.; М. Строчук з Наукеґам, Ілл.; М. Хоменушко з Ірвінґтон, Н. Дж.; О. Федорика з Мава, Н. Дж.; А. Допілка з Бриджпорт, Па.; Г. Ватаманюк з Шікаґо, Ілл.; Омелян Мушкевич з Іст Четем, Н. Й.; Федір Стеценко з Річмонд, Ва.; Матвій Зінчин з Амстердам, Н. Й.; Василь Яворенко з Бофало, Н. Й.

Прохаємо усі наші організації та наших громадян відновити своє членство в ЗУАДК та присилати разом з Колядою і свої членські вкладки.

Памятаймо — сила організації росте з числом її членів. — і ЗУАДК разом з Вами виконає скоріше й краще свої гуманітарні і переселенчі завдання.

Пригадуємо, що всі пожертви на ЗУАДК можна відтягнути від федерального доходового податку, і посвідка ЗУАДК є офіційною посвідкою для податкових урядів.

Всі пожертви та членські вкладки ЗУАДК слати на адресу:

Листа ч. 3.

На поклик Злученого Українського Американського Допомогового Комітету та Українського Конґресового Комітету слідуючі організації та громадяни зложили Коляду на допомогові та переселенчі цілі ЗУАДК-у (від $5 вгору).

У.Н.С., Відділ ч. 102, Б-во св. Петра й Павла $25.00.

Д-р Богд. Гарбовський $15.00.

По $10.00 зложили: Укр. Робітничий Союз, відд. ч. 13, „Християнська Любов"; д-р Г. Лозинськи, Филип Бойко, Ірина Гавур, Ник. Горбовий, Софія Ткатишак, М. Зенчук, У.Н.С., відд. ч. 481, Т-во ім. І. Франка; Ростислав Шутер (Окрім $10.00 зложив ще $127.00 — спеціяльного призначення), Ф. Марк, Й. Сенюк, А. Кирилюк, Я. Михайлович, П. Венґрин.

По $7.00 зложили: М. Тихонюк.

По $5.00 зложили: Ст. Теленцьо, Семен і Володимир Дигдало, М. Борозенко, С. М. Слюсар, Н. Шушерека, І. Дух, М. Танський, д-р В. Вілецький, інж. Т. Семаковський, Т. Джеря, А. Коколус, І. Щебльовський, А. Семчук, Вч. о. П. Вілон, Ф. Кинік, Р. Коровайчук, С. Лобур, Б. Козак, Р. Косович, В. Музика, Я. Дубас, д-р В. Касараба, Л. Витвицька, Е. Круц, Ст. Осадчий, Марія Кулиняк, Кпл. М. Цоцура, Юстина Мазепа, І. Терлецький, О. Мушкевич, С. Васильків, Анна Гончаренко, Вол. Васикевич, В. Третяк, І. Чумак, М. Масляна, І. Щупаківський, М. Зайцев, Ст. Стадник, А. Гетенко, Я. Вігун, Любомира Грегорет, Микола Возняк.

На збіркові листи зібрали:

У.К.К., відділ у Вілкс-Бері, Па. Листа ч. 7628 $91.45. (З них по $5.00 зложили: М. Кобловський, Я. Мекеліта, С. Лаврик, С. Ходновський; список всіх жертводавців подамо у звіті за січень).

Збірка у Ламбертвил, Н. Дж., $27.00 (Збирали: І. Ілляшенко, А. Купчак, В. Бойчук, Н. Ілляшенко). З них по $5.00 зложили: В. Бойчук, І. Ілляшенко, В. Купчак, В. Галичин. Список всіх жертводавців подамо у звіті за січень 1954 р.

Збірка у Дітройті, Міш. 36. Листа ч. 7507, $35.00. (Збирав В. Тустанівський, переслав д-р А. Заплітний). З них $5.00 зложив Я. Филипів. (Список всіх жертводавців проголосимо у звіті за січень 1954 р.)

Збірка на хрестинах у родини Маціборських $20.00. Збірку перевів І. Ілемський. З них $5.00 зложив П. Чічіла. (Список всіх жертводавців подамо у звіті за січень 1954 р.)

У.К.К., Відд. у Савт Бенд, Інд. 36. Листа ч. 7131 $95.00 ($5.00 на видатки). (Голова Відд. Михайло Пап, секретар — П. Стерчо). З них зложили по $5.00: І. Горин з дружиною, М. Нейменг, Гнатюк-Томків, С. Гуміцький, М. Сакалош, І. Присташ, А. Медій, М. Поживалко, С. Двояк, І. Шагай, Г. Кіраль, М. Першин. (Список всіх жертводавців буде проголошено у звіті за січень 1954 р.)

UNITED UKRAINIAN AMERICAN RELIEF COMMITTEE, Inc.
Box 1661, Phila. 5, Pa. U.S.A.
ЗУАДКомітет у Филаделфії

Читайте українські книжки й газети, бо часте читання веде до просвіти, а просвіта — це сила!

ТАРЗАН, ч. 3244. Визов.

Вартівник запровадив Тарзана до темниці, в якій перебував тузін інших в'язнів. Коли двері відчинилися, щоб він увійшов, пара вояків перестали знущатися над цивільним юнаком і з зацікавленням подивилися на мавполюдину.

Коли вартівник відійшов, вояки, приневолені своїми компаньйонами, відновили брутальне знущання над молодим хлопцем.

— Анторські войовники мусять бути хоробрі чоловіки, — завважав саркастично Тарзан, — щоб нападати вдвох на безборонного юнака! Чому б не спробувати мене замість нього?